ROK XXXV. NUMER 10.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO LWOWSKIEGO

Lwów, dnia 25 października 1931

TREŚĆ

I. Część.

II. Część.

Część pierwsza.

1.

Opłaty szkolne w szkołach zawodowych.

Zarządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 12 września 1931 r. Nr. III. T. 5944/31.

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 106).

Z mocą obowiązującą od początku 1931/32 roku szkolnego, zatem od 1 września 1931 r., zarządzam pobieranie w państwowych szkołach, seminarjach i na kursach zawodowych następujących opłat szkolnych.

I. Opłata za egzamin wstępny, którą uiszczają wszyscy kandydaci, przystępujący do tego egzaminu:

a) na kurs pierwszy w szkołach technicznych, średnich technicznych kolejowych, w szkołach i liceach handlowych, oraz w szkołach agrotechnicznych . . . . . . zł 5.—

b) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych (męskich i żeńskich), w szkołach majsterskich, w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich, seminarjach zawodowych żeńskich i w szkołach niższych technicznych kolejowych . . „ 3.—

II. Opłata za badania psychotechniczne, którą uiszczają wszyscy kandydaci poddawani tym badaniom:

a) w szkołach wymienionych w p. I ust. a) . . . „ 2.—

b) w szkołach wymienionych w p. I ust. b) . . . „ 1.—

III. Opłata wstępna czyli wpisowe, którą uiszczają wszyscy uczniowie nowoprzyjęci do szkoły lub na kurs, we wszystkich szkołach oraz na kursach z wyjątkiem kursów wędrownych i kursów korespondencyjnych . . . . . . „ 10.—

IV. Opłata za egzamin końcowy we wszystkich szkołach . . . . „ 10.—

V. Opłata za świadectwa:

a) za świadectwo ukończenia szkoły lub kursu . . „ 5.—
(świadectwa (wykazy postępów) roczne, półroczne względnie semestralne wydaje się bezpłatnie)

b) za duplikaty świadectw ukończenia szkoły lub kursu „ 10.—

c) za duplikaty świadectw (wykazy postępów) rocznych, półrocznych względnie semestralnych . . . . „ 12.—

V. Opłata za korzystanie z warsztatów, laboratorjów, pracowni, narzędzi mierniczych, maszyn do pisania i rachowania oraz za zużycie materjałów:

A. W szkołach

a) na wydziałach szkół technicznych: mechanicznych, elektrycznych, elektromechanicznych, mechaniczno-elektrotechnicznych, lotniczych, samochodowych, chemicznych, ceramicznych, młynarskich, piwowarskich, włókienniczych, górniczych, hutniczych, kolejowych (mechanicznych), przemysłowo-leśnych, półrocznie . . . . „ 60.—

b) na wydziałach szkół technicznych: budowlanych, drogowych, drogowo-budowlanych, drogowo-wodnych, mierniczych, melioracyjnych, miernictwa kopalnianego, wiertniczych, eksploatacyjnych (kolejowych) półrocznie . . . . . „ 40.—

c) w szkołach agrotechnicznych średnich półrocznie . „ 60.—

d) w Szkole Ogrodnictwa w Poznaniu półrocznie . . „ 75.—

e) w szkołach kolejowych niższych półrocznie . . „ 35.—

f) w szkołach rzemieślniczo-przemysłowych męskich półrocznie . . . . „ 35.—

g) w szkołach rękodzielniczych i gospodarczych żeńskich oraz w seminarjach zawodowych żeńskich półrocznie . . „ 30.—

h) w szkołach i liceach handlowych półrocznie . . „ 50.—

i) w szkołach mistrzów mechaników oraz na Kursie Majstrów i Podmajstrzych Młynarskich w Bydgoszczy półrocznie „ 35.—

j) w szkołach mistrzów budowlanych, drogowych i meljoracyjnych półrocznie . . . . „ 35.—

k) w szkołach rzemiosł budowlanych, koszykarskich i szewckich, rocznie . . . . „ 5.—

Opłaty wymienione w powyższym punkcie obowiązują wszystkich bez wyjątku uczniów, niezależnie od tego, czy uczeń korzysta w danym semestrze, lub na kursie z warsztatów, laboratorjów, pracowni i t. p. urządzeń szkolnych.

B. Na kursach

a) na kursach radjotechnicznych, na kursach ogrodnictwa w Poznaniu i w Wilnie rocznie płatne zgóry . . . . zł 80.—

b) na kursach rocznych dla elektromonterów i dla pracowników przemysłu metalowego, za cały kurs płatne zgóry w dwóch równych ratach . . . . . . „ 60.—

c) na kursach półrocznych dla elektromonterów, dla maszynistów i palaczy, za cały kurs płatne zgóry . . . „ 30.—
d) na kursach kilimkarstwa miesięcznie płatne zgóry . „ 5.—
e) na kursach rysunków zawodowych dla rzemieślników przemysłu metalowego, budowlanego i drzewnego miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 3.—
f) na kursach rysunku odręcznego miesięcznie płatne zgóry „ 3.—
g) na kursach snycerstwa i rzeźbiarstwa dla rzemieślników przemysłu drzewnego, kamieniarskiego i sztukatorskiego miesięcznie, płatne zgóry . . . . . . „ 3.—
h) na kursach rękodzielniczych, gospodarczych i handlowych, zorganizowanych przy średnich szkołach zawodowych żeńskich i seminarjach zawodowych żeńskich miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 5.—
i) na kursach rękodzielniczych i gospodarczych, zorganizowanych przy niższych szkołach zawodowych żeńskich miesięcznie, płatne zgóry . . . . „ 3.—
j) na kursach trykotarstwa maszynowego i haftu maszynowego oraz na kursach gorzelniczych za cały kurs, płatne zgóry . . . . „ 20.—
k) na kursach wieczornych kroju i szycia, zorganizowanych przy państwowych szkołach i seminarjach zawodowych żeńskich, miesięcznie, oraz na kursach korespondencyjnych półrocznie od przedmiotu, płatne zgóry . . . . . . „ 5.—
l) na kursach wędrownych, prowadzonych przez państwowe szkoły zawodowe żeńskie, miesięcznie, płatne zgóry . . „ 3.—

Całkowite opłaty, wymienione w punkcie I i II, wzięte łącznie, przeznacza się do ogólnego podziału między egzaminujących nauczycieli narówni z prowadzącymi badania psychotechniczne; wszystkie opłaty wymienione w punktach III, IV, V-a i VI powinny być wpłacane przez dyrekcje szkół za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej [1]), na fundusz specjalny „taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P.

Taksy, wymienione pod V-b i c, stanowią dochód państwowy i winny być wpłacane przez zainteresowanych przy pomocy znaczków stemplowych, które dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie.

VII. Opłaty na fundusz doraźnych pomocy naukowych, bibljotek uczniowskich, urządzeń higjenicznych i gier ruchowych, półrocznie, semestralnie:
w Poznaniu oraz w szkołach ina wydziałach chemicznych, ce-
a) w szkołach agrotechnicznych średnich i ogrodnictwa w Poznaniu oraz w szkołach i na wydziałach chemicznych, ceramicznych i piwowarskich . . . . zł 35.—
z której to sumy przeznacza się na potrzeby pracowni szkolnych zł 18; na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata

[1]) Od 1 października b. r. na rachunek czekowy Nr. 30.400 Centralnej Księgowości Ministerstwa (patrz niżej „Zarachowywanie dochodów..."").

pism, zwłaszcza zawodowych) zł 5; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł 8;

b) w szkołach technicznych, wyliczonych w p. VI A ust. a) i b), oprócz szkół chemicznych, ceramicznych i piwowarskich, zł. 25.— z czego na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata pism, zwłaszcza zawodowych) przeznacza się zł 6; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł 15;

c) w szkołach i na kursach wyliczonych w p. VI A ust. e, f, g, h, i, j, k . . . . „ 15.— z czego przeznacza się: na bibljotekę uczniowską (książki i prenumerata pism, zwłaszcza zawodowych) zł. 4; na gry ruchowe i przyrządy gimnastyczne zł 2; na apteczkę szkolną, pomoc dentystyczną i urządzenia natryskowe zł 2; na doraźne pomoce naukowe i wycieczki szkolne zł. 7;

d) na kursach radjotechnicznych, na Kursach Ogrodnictwa w Poznaniu i Wilnie . . . . „ 25.— które przeznacza się na bibljoteki kursów, renowację sprzętu naukowego i uzupełnienie pomocy naukowych;

e) na kursach kilimkarstwa, oraz kursach trykotarstwa i haftu maszynowego, co miesiąc, płatne zgóry . . . „ 7.— które przeznacza się na zakup materjałów do pracy.

Uwaga: Z funduszu gier ruchowych i przyrządów gimnastycznych 25 gr. przeznaczone jest stosownie do okólnika z dnia 19 maja 1926 r. Nr. O. Prez. 3460/26 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 105)[1]) na budowę domów wycieczkowych

W wypadkach szczególnych, za każdorazowem zezwoleniem kuratorjum, opłaty przewidziane w p. VII, mogą być podzielone w inny sposób i zużyte na cele szersze, związane z podniesieniem nauczania, jak np. zakup przyrządów, instrumentów lub tablic do wykładów. Inwestycje większe jak np. zakup maszyn, koszty wystaw szkolnych i wycieczek naukowych, wydawanie podręczników przez Biuro Zawodowych Pomocy Naukowych i t. p., mogą być dokonane z tego funduszu jedynie za zewoleniem Ministerstwa.

Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymanych z tytułu powyższych opłat, normują do chwili wydania innych zarządzeń przepisy dla dyrekcyj, jako specjalnych poborców.

Z końcem roku szkolnego, najpóźniej do dnia 15 sierpnia, dyrekcje powinny złożyć kuratorjum szczegółowe sprawozdania z użycia sum, jakie wpłynęły od uczniów z tytułu opłat przewidzianych w p. VII.

VII. Opłaty za druki.

Oprócz wyżej wymienionych opłat, uczniowie powinni opłacać wszelkiego rodzaju zaświadczenia i druki, jak np. dla celów wojskowych, dla

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 314.

uzyskania ulg na kolejach i t. p. po 20 gr. za każdy druk lub zaświadczenie. Kwoty uzyskane z powyższego tytułu powinny być wpłacane przez dyrekcje do kas skarbowych na odnośny § i poz. preliminarza przychodowego Ministerstwa W. R. i O. P.

Opłaty wymienione w punktach I, II i IV winny być uiszczone przed przystąpieniem ucznia do egzaminu; opłata wymieniona w punkcie III powinna być uiszczona po przyjęciu ucznia do szkoły, nie później jak w ciągu trzech tygodni od daty rozpoczęcia roku szkolnego.

Opłaty wymienione w punktach VI-A i VII powinny być uiszczane w I półroczu, najpóźniej do dnia 30 listopada, a w II półroczu najpóźniej do dnia 30 kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych do 30 czerwca), pod rygorem bezwarunkowego niedopuszczenia ucznia do zajęć szkolnych.

Opłaty wpłacane przez uczniów nie podlegają zwrotowi.

Ze zwolnienia częściowego lub całkowitego od opłat, wymienionych w punktach IV i VI-A, mogą korzystać dzieci niezamożnych rodziców, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne, a sprawowanie dobre, przyczem w pierwszym rzędzie należy uwzględnić dzieci niezamożnych inwalidów wojennych. Dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, są wolne od opłat, wymienionych w punktach III, IV i VI-A, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne, a sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od wymienionych opłat. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Zwolnień na przeciąg każdego roku szkolnego udziela rada pedagogiczna. Zwolnienia następują z końcem drugiego miesiąca, po rozpoczęciu roku szkolnego na skutek podań, wniesionych do dyrekcji zakładu przez rodziców względnie opiekunów w terminie najpóźniej miesięcznym po rozpoczęciu roku szkolnego. Dyrekcja może zażądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym. Uczniowie nie zwolnieni od powyższych opłat obowiązani są wpłacić je ratami półrocznemi bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza.

Nowowstępujący uczniowie w I półroczu szkolnem od żadnych opłat nie mogą być zwolnieni; nie dotyczy to dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Ogólna liczba uczniów niezamożnych, zwolnionych z opłat szkolnych przez radę pedagogiczną, nie może przekraczać 20% całkowitej liczby uczniów w szkole (do powyższej liczby nie wlicza się dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych). Rada pedagogiczna może jednak, w wyjątkowych wypadkach, zakwalifikować większą liczbę uczniów do zwolnienia; w tym wypadku dyrekcja szkoły występuje, na podstawie uchwały rady pedagogicznej, z odpowiednim wnioskiem do kuratorjum okręgu szkolnego o stosowne upoważnienie. Wnioski o zwolnienie

Państw. ....

w ....

I półrocze roku szkolnego 193   /3

Wydział	Klasa lub kurs	Liczba uczniów				Liczba zwolnionych				Liczba uczniów wnoszących opłaty szkolne	Pobrano									Uwagi *)
		nowowstępujących	dawnych	kończących	Razem	dzieci funkcj. państw. i zaw. wojskowych	niezamożnych w granicach 20%	niezamożnych ponad normę 20%	Razem		Liczba uczniów od których pobrano wpisowe po 10 zł	Liczba uczniów, od których pobrano za warsztaty, laboratorja i t.d. po złotych								
												75	60	50	40	35	30	20	5	

.... dnia .... 193 .... r.

Dyrektor Szkoły

*) Podać w uwagach datę i numer pisma władzy wyższej, mocą którego zwolniono ponad 20% normę pewną ilość uczniów niezamożnych.

uczniów ponad 20% normę winny być złożone przez dyrekcję szkół właściwej władzy w I półroczu najpóźniej do dnia 10 października, a w II półroczu najpóźniej do dnia 10 marca (w szkołach rzemiosł budowlanych do dnia 30 kwietnia).

Dyrekcje szkół składają kuratorjum okręgu szkolnego cyfrowe sprawozdania z ilości uczniów, podlegających opłatom oraz zwolnionych od opłat z podaniem podstawy zwolnienia (według załączonego schematu), w I półroczu przed dniem 1 grudnia, a w II półroczu przed dniem 1 kwietnia (w szkołach rzemiosł budowlanych przed dniem 1 czerwca).

Od opłat przewidzianych w p. III (z wyjątkiem dzieci funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych) i VII zwolnień zasadniczo nie udziela się. Jednak w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie zwolnień od tych opłat, jak również zwolnień od opłat nowowstępujących uczniów w I-em półroczu szkolnem, w drodze wyjątku, będzie udzielało kuratorjum okręgu szkolnego.

Od opłat przewidzianych w pp. I, II, V, VI-B i VIII nikt zwolniony być nie może.

Wszelkie dotychczasowe przepisy w powyższej sprawie tracą moc obowiązującą.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

2.

Zarachowywanie dochodów, administrowanych przez Władze Centralne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 6 października 1931 r. Nr. O. 1814/31.

Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadomiło Kuratorjum, że otwarty w Pocztowej Kasie Oszczędności w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej przestał istnieć z dniem 1 października 1931, z powodu zwinięcia z tym dniem Centralnej Kasy Państwowej, oraz, że od tej daty otworzono w Pocztowej Kasie Oszczędności w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu.

Wobec powyższego zarządzam, aby Dyrekcje zaniechały wszelkich wpłat, dotychczas uskuteczniánych za pośrednictwem P. K. O. na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej, a natomiast począwszy od 1 października 1931 uskuteczniały wszelkie wpłaty na otwarty w P. K. O. w Warszawie rachunek czekowy Nr. 30400 Centralnej Księgowości Ministerstwa Skarbu. Na odwrocie blankietu nadawczego P. K. O. należy podawać dokładnie do czyjej dyspozycji i na jaki rachunek uskuteczniono wpłatę.

Kierowanie wpłat z tytułu dochodów budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P. na odpowiednie działy, rozdziały i paragrafy do dyspozycji (na rachunek) Kuratorjum O. S. Lw. nie doznają narazie zmiany i winny być uskuteczniane nadal zapomocą przepisanych deklaracyj.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

3.

L. O. P. P.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 24 września 1931 r. Nr. O. 1663/31.

Należyte przygotowanie obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, mającej w swym całokształcie pierwszorzędne znaczenie dla bytu Państwa i jego rozwoju, wymaga tak ze strony władz państwowych, jak i społeczeństwa szeregu ofiar i wysiłków. Ofiary te i wysiłki poczynione być mogą, jeśli społeczeństwo będzie należycie uświadomione o znaczeniu tej sprawy i jeśli udział jego w sprawie obrony powietrznej będzie mu ułatwiony. Obowiązkiem władz państwowych jest zatem nietylko działać w tym kierunku w zakresie swej kompetencji, ale także najwydatniej popierać pracę i akcję tego rodzaju, wychodzące z łona samego społeczeństwa.

Zadania tego podjęła się przedewszystkiem organizacja „Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa". Dotychczasowa żywa działalność tej instytucji daje gwarancję należytego wywiązania się z przyjętych zadań, a zarazem daje podstawę do zajęcia względem niej nietylko życzliwego stanowiska ze strony władz państwowych, ale do udzielania jej pomocy i jak najszerszego poparcia tak moralnego jak i materjalnego.

„Ligę Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej Państwa" nie należy więc traktować jako instytucję o charakterze dobroczynno-społecznym, lecz jako organizację współdziałającą w przygotowaniu obrony Państwa.

Dlatego dotychczasowa działalność szkół i nauczycielstwa na terenie L. O. P. P. nietylko nie powinna osłabnąć, ale przeciwnie powinna ulec znacznemu nasileniu. Wzywam przeto ogół pracowników szkolnych, aby w pracy swojej na rzecz L. O. P. P. nie ustawano mimo trudności czasów dzisiejszych, propagowano zapisywanie się na członków komitetów lokalnych, jak również współdziałano czynnie w tworzeniu miejscowych kół L. O. P. P.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

4.

Nazwy i pieczęcie grecko-katol. urzędów parafjalnych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 29 września 1931 r. Nr. O. 1615/31.

Ponieważ doszło do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P., że niektóre urzędy parafjalne używają pieczęci urzędowych z napisem w języku ruskim: „Grecko-ukraińsko-katolicki urząd parafjalny" oraz posługują się taką samą nazwą urzędu parafjalnego w podaniach do władz państwowych, wskutek tego przypomniał Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 5 września 1931 r. Nr. II-17845/31, iż używanie tego rodzaju pieczęci urzędowych i posługiwanie się tego rodzaju nazwą dla określenia urzędu parafjalnego jest niewłaściwe i niezgodne z nomenklaturą przyjętą w konkordacie (Dz. U. R. P. Nr. 47 i 72 z r. 1925, poz. 324 i 501) i polecił, ażeby na przyszłość podania władz i urzędów kościelnych, które będą zaopatrzone niewłaściwą pieczęcią lub nazwą, zwracać bez rozpatrzenia.

O tem zawiadamiam z poleceniem ścisłego przestrzegania.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

5.

Wymiary i liczby pomieszczeń w budynkach publicznych szkół powszechnych i domach mieszkalnych dla nauczycieli.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministrami: Skarbu, Spraw Wewnętrznych i Robót Publicznych z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 101).

Na podstawie art. 5 i art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144) zarządza się co następuje:

§ 1. Rozporządzenie z dnia 5 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383) zmienione i uzupełnione rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245) ulega następującym zmianom:

1) § 8 otrzymuje brzmienie: „§ 8. Zezwala się na wznoszenie budynków szkolnych częściami, plan całego budynku szkolnego musi być jednak zgóry zatwierdzony".

2) Po § 12 dodaje się nowy § 13 o następującem brzmieniu: „§ 13. W okresie przejściowym zezwala się, o ile przepisy prawa budowlanego nie stoją temu na przeszkodzie, na wznoszenie drewnianych budynków dla publicznych szkół powszechnych poniżej norm podanych w tablicy II (program minimalny). W budynkach tych powierzchnia podłogi izb szkolnych (klas) nie może być mniejsza niż 50 m^2, wysokość izb lekcyjnych i pomieszczeń rekreacyjnych nie może być mniejsza niż 3,2 m, a pomieszczenia rekreacyjne (korytarze) muszą mieć szerokość co najmniej 2,1 m. Powierzchnia podłogi mieszkań dla kierowników nie może być mniejsza niż 60 m^2, a mieszkań dla woźnych nie mniejsza niż 30 m^2. Powierzchnia podłogi wymienionych w § 10 mieszkań nauczycielskich nie może być mniejsza niż 60 m^2 dla mieszkań 3- lub 2-pokojowych z kuchnią i 30 m^2 dla mieszkań 1-pokojowych z kuchnią".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P.: (—) *St. Czerwiński.* Kierownik Ministerstwa Skarbu: (—) *Ignacy Matuszewski.* Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.* Minister Robót Publicznych: (—) *Norwid Neugebauer.*

Jednolity tekst

rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 5 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383), zmienionego i uzupełnionego rozporządzeniem z dnia 28 lutego 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245), tudzież rozporządzeniem z dnia 15 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524).

Na podstawie art. 5 i art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o budowie publicznych szkół powszechnych (Dz. Ust. Rzp. P. z roku 1922 Nr. 18, poz. 144), zarządzam w porozumieniu z Ministrami Skarbu, Spraw Wewnętrznych, Robót Publicznych i Zdrowia Publicznego, co następuje:

§ 1. Budynki publicznych szkół powszechnych winny posiadać oprócz niezbędnych przedsionków i klatek schodowych, pomieszczenia, których przeznaczenie, liczbę i wymiary podaje tablica 1 (Program normalny).

§ 2. Odstępstwa ponad normy, przewidziane w tablicy 1, czy to pod względem liczby pomieszczeń, czy ich wymiarów, mogą być zatwierdzone, z tem jednakże zastrzeżeniem, że nadwyżka kosztów, wynikających z budowy ponad normy podane w tablicy 1, nie może obciążać Skarbu Państwa.

§ 3. (w brzmieniu § 1. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245). Odstępstwa poniżej norm podanych w tablicy I (program normalny) są dozwolone, nie mogą jednak sięgać poniżej norm określonych w tablicy II (program minimalny) (załączniki).

§ 4. Pomieszczenia dla oddziałów równoległych może zawierać tylko budynek szkoły 7-klasowej; liczba oddziałów równoległych nie może przekraczać sześciu.

§ 5. W jednym budynku szkolnym mogą się mieścić co najwyżej dwie oddzielne szkoły 7-klasowe; sala gimnastyczna, natryski i kuchnia do nauki gospodarstwa domowego mogą być wspólne dla obu szkół.

§ 6. Powierzchnia podłogi izby szkolnej nie może wynosić mniej, niż 42 m^2, a nie więcej, niż 60 m^2.

W szkole 4-klasowej dwie izby szkolne, a w szkole 5-klasowej jedna winny być większe od pozostałych.

W szkole 7-klasowej bez oddziałów równoległych dwie izby szkolne winny być większe, a dwie — mniejsze od pozostałych.

W szkołach 2-klasowej, 3-klasowej, 6-klasowej, oraz w szkołach 7-klasowych z oddziałami równoległemi wszystkie izby szkolne winny być w zasadzie równe.

§ 7. (w brzmieniu § 3. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245).

W przedkładanych do zatwierdzenia planach budynków dla szkół 4 i 5-klasowych, nieposiadających sali robót ręcznych, bądź natrysków, oraz dla szkół 6 i 7-klasowych, nieposiadających sali robót ręcznych, bądź natrysków, bądź wreszcie sali gimnastycznej, winna być przewidziana możność dobudowy lub budowy w przyszłości brakujących wyżej wymienionych pomieszczeń. Czas, w którym taka budowa lub dobudowa będzie uznana za właściwą, określi Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 8. (w brzmieniu § 1. p. 1. rozp. z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524). Zezwala się na wznoszenie budynków szkolnych częściami, plan całego budynku szkolnego musi być jednak zgóry zatwierdzony.

§ 9. Gmina wiejska winna równocześnie z budynkiem szkolnym budować również mieszkania dla nauczycieli, jeżeli nie może zapewnić nauczycielom odpowiednich mieszkań w inny sposób.

W razie uznanej przez władze szkolne konieczności będą budować domy mieszkalne dla nauczycieli również i gminy miejskie.

§ 10. (w brzmieniu § 4. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245). Z pośród budowanych przez gminę mieszkań dla nauczycieli połowa mieszkań powinna składać się z trzech pokoi z kuchnią i przynależnościami o łącznej powierzchni podłogi 75 m^2 (mieszkanie większe), a połowa — z dwu pokoi z kuchnią i przynależnościami o łącznej powierzchni podłogi 50 m^2 (mieszkanie mniejsze).

Jeżeli liczba nauczycieli, nie licząc kierownika, jest nieparzysta, to liczba mniejszych mieszkań winna być o jeden większa od liczby mieszkań większych.

Odstępstwa od norm podanych w ustępie pierwszym niniejszego paragrafu są dozwolone, musi być jednak przy szkołach 4, 5 i 6-klasowych wybudowane przy-

najmniej jedno, a przy szkołach 7-klasowych przynajmniej dwa mieszkania trzy lub dwupokojowe z kuchnią o łącznej powierzchni podłogi 63 m^2 każde, pozostałe zaś mieszkania mogą być jednopokojowe o powierzchni podłogi co najmniej 20 m^2 i jednopokojowe z kuchnią o łącznej powierzchni podłogi 35 m^2, przyczem liczba mieszkań jednopokojowych nie może być większa od liczby mieszkań jednopokojowych z kuchnią.

§ 11. Do każdego mieszkania nauczycielskiego, budowanego przez gminę, należą oprócz pomieszczeń określonych w § 10, pomieszczenia gospodarcze o powierzchni co najmniej 10 m^2. Dla nauczycieli, korzystających z gruntów szkolnych, należy prócz tego wybudować zabudowania gospodarcze o łącznej powierzchni co najmniej 25 m^2.

§ 12. (w brzmieniu § 5. rozp. z dnia 28 lutego 1925 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245).

W mieszkaniach dla kierownika, nauczycieli i woźnego wysokość 2.4 m dozwolona jest jedynie w mieszkaniach poddasznych, wysokość 2.6 m jedynie w domach parterowych i jednopiętrowych, w domach zaś o więcej niż dwóch kondygnacjach wysokość mieszkań nie może być mniejsza niż 2.75 m.

Jeżeli mieszkania dla kierownika i woźnego są umieszczone w samym budynku szkolnym, zezwala się w wyjątkowych wypadkach, w razie niemożności innego rozwiązania, na zwiększenie wysokości do 3.5 m.

§ 12. (w brzmieniu rozp. z dnia 5 kwietnia 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 45, poz. 383). Szczegółowe przepisy o budowie publicznych szkół powszechnych i domów mieszkalnych dla nauczycieli zostaną ogłoszone w oddzielnem rozporządzeniu.

§ 13. (w brzmieniu § 1, p. 2, rozp. z dnia 15 maja 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 64, poz. 524).

W okresie przejściowym zezwala się, o ile przepisy prawa budowlanego nie stoją temu na przeszkodzie, na wznoszenie drewnianych budynków dla publicznych szkół powszechnych poniżej norm podanych w tablicy II (program minimalny). W budykach tych powierzchnia podłogi izb szkolnych (klas) nie może być mniejsza niż 50 m^2, wysokość izb lekcyjnych i pomieszczeń rekreacyjnych nie może być mniejsza niż 3,2 m, a pomieszczenia rekreacyjne (korytarze) muszą mieć szerokość co najmniej 2,1 m. Powierzchnia podłogi mieszkań dla kierowników nie może być mniejsza niż 60 m^2, a mieszkań dla woźnych nie mniejsza niż 30 m^2. Powierzchnia podłogi wymienionych w § 10 mieszkań nauczycielskich nie może być mniejsza niż 60 m^2 dla mieszkań 3- lub 2-pokojowych z kuchnią i 30 m^2 dla mieszkań 1-pokojowych z kuchnią.

TABLICA I. (program normalny)

w brzmieniu § 1 rozp. z dnia 5 kwietnia 1922 r. Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 144.

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych							Przyrost powierzchni podłogi w m² w szkole VII-klas. z oddziałami równoległ na każdy oddział równoległ.
			w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI-klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	
1	Pomieszczenia rekreacyjne (sień rekreacyjna, korytarze, sale rekreacyjne)	3,5	30	60	75	100	125	150	175	25
2	Szatnie oddzielne (ewentualnie w podziemiu)	3,0 - 3,5	—	—	25	31	37	43	50	7
3	Izby szkolne	3,5	1 izba 60	2 izby ogółem 108	3 izby ogółem 162	4 izby ogółem 216	5 izb ogółem 270	6 izb ogółem 324	7 izb ogółem 378	54
4	Sala robót ręcznych, zajęć praktycznych i rysunków	3,5	—	1 sala 30	1 sala 48	1 sala 48	1 sala 54	1 sala 70	2 sale ogółem 124 (54+70)	—
5	Kancelarja ewentualnie jednocześnie jako pokój na pomoce naukowe i pokój nauczycielski	3,5	15	15	20	15	18	18	20	—

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych							Przyrost powierzchni podłogi w m^2 w szkole VII-klas. z oddziałami równoległ. na każdy oddział równoległ.
			w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	
6	Pokoje na pomoce naukowe (ewentualnie jednocześnie dla nauczycieli)	3,5	—	—	—	20	24	30	1 lub 2 pokoje ogółem 35	2,5
7	Pokój dla nauczycieli	3,5	—	—	—	—	—	20	20	*)
8	Natryski (w podziemiu lub przyziemiu budynku szkolnego, ewentualnie w oddzielnym budynku)	3,0—3,5	—	—	—	30	30	30	30	—
9	Rozbieralnia przy natryskach	3,0—3,5	—	—	—	20	20	20	20	—
10	Kuchnia do nauki gospodarstwa domowego w szkołach koedukacyjnych i żeńskich (w podziemiu przyziemiu lub na poddaszu)	3,0—3,5	—	—	—	—	—	48	48	—
11	Sala gimnastyczna (ewentualnie w oddzielnym budynku)	5,0	—	—	—	—	—	150	150	—

*) Powierzchnia podłogi pokoju dla nauczycieli przy ogólnej liczbie jedenastu lub więcej izb szkolnych powinna wynosić 24 m^2.

12	Garderoba przy sali gimnastycznej oraz pomieszczenie na przyrządy gimnastyczne	3,0—3,5	—	—
13	Ustępy w oddzielnym budynku lub w budynku szkolnym, o ile budynek szkolny jest skanalizowany	2,4—3,5	12	16
14	Mieszkanie dla kierownika, składające się co najmniej z trzech pokoi z kuchnią wraz z przynależnościami	2,4—3,0	75	75
15	Mieszkanie dla woźnego	2,4—3,0	—	—
16	Pomieszczenia gospodarcze szkoły w budynku szkolnym, ewentualnie oddzielne zabudowania gospodarcze szkoły	—	20	20
17	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do kierownika nie korzystającego z gruntu szkolnego	—	20	20
17a	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach) należące do mieszkania kierownika, korzystającego z gruntu szkolnego	—	55	55
18	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania woźnego	—	—	—

—	—	—	29	29	—
20	24	28	32	36	4
80	80	80	80	80	—
—	45	45	55	55	—
30	40	50	60	70	10
20	20	20	20	20	—
55	55	55	55	55	—
—	10	10	10	10	—

TABLICA II (program minimalny)

w brzmieniu § 2 rozp. z dnia 28. lutego 1925 r., Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 245.

L. porządkowa	NAZWA POMIESZCZEŃ	Wysokość w metrach	Powierzchnia podłogi w metrach kwadratowych							Przyrost powierzchni podłogi w m² w szkole VII-kl. z oddziałami równoległemi na każdy oddział równoległ.
			w szkole I-klasowej	w szkole II-klasowej	w szkole III-klasowej	w szkole IV-klasowej	w szkole V-klasowej	w szkole VI-klasowej	w szkole VII-klasowej bez oddziałów równoległych	
1	Pomieszczenie rekreacyjne (sień rekreacyjna, sale rekreacyjne, korytarze) służące jednocześnie i za szatnie	3·2 3·5	20	35	45	60	75	90	105	15
2	Izby szkolne	3·2—3·5	1 izba 50	2 izby ogółem 100	3 izby ogółem 150	4 izby ogółem 200	5 izb ogółem 250	6 izb ogółem 300	7 izb ogółem 350	50
3	Sala robót ręcznych (ewentualnie w podziemiu lub na poddaszu) . .	3·0 - 3·5	—	—	—	—	—	—	50	—
4	Kancelarja (ewentualnie jednocześnie jako pokój na pomoce naukowe i dla nauczycieli)	3·2 – 3·5	—	—	15	20	25	15	15	—
5	Pokój na pomoce naukowe . . .	3·2 - 3·5	—	—	—	—	—	15	20	2,5
6	Ustępy w oddzielnym budynku lub w budynku szkolnym, o ile budynek szkolny jest skanalizowany .	2·4 – 3·5	9	10	12	14	16	18	20	2

7	Mieszkanie dla kierownika, składające się co najmniej z dwóch pokoi z kuchnią, wraz z przynależnościami	2·4	3·0	63	63
8	Mieszkanie dla woźnego, składające się z pokoju i kuchni	2·4	3 0	—	—
9	Pomieszczenie gospodarcze szkoły w bubynku szkolnym, ewentualnie odd ielne zabudowania gospodarcze szkoły	—		10	15
10	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania kierownika nie korzystającego z gruntu szkolnego	—		15	15
10a	Pomieszczenia gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach), należące do mieszkania kierownika korzystającego z gruntu szkolnego	—		40	40
11	Pomieszczania gospodarcze (ewentualnie w oddzielnych zabudowaniach) należące do mieszkania woźnego	—		—	—

63	70	70	70	70	—
—	—	—	35	35	—
20	25	30	35	40	5
15	15	15	15	15	—
40	40	40	40	40	—
—	—	—	10	10	—

6.

Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P., wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewn. i Ministrem Skarbu z dnia 6 czerwca 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 570. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 102).

Na podstawie art. 24 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 18, poz. 143) w brzmieniu, nadanem jej ustawą z dnia 25 listopada 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 126, poz. 898) [1]) zarządza się co następuje:

§ 1. Paragraf 18, ustęp 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu z dnia 5 lipca 1923 r. w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 574) [2]) otrzymuje następujące brzmienie:

„Projekt budżetu wydatków, ciążących w myśl art. 11 ustawy na gminach i obszarach dworskich, układa corocznie organ samorządu szkolnego tej gminy, na której obszarze znajduje się szkoła, a jeżeli jest kilka szkół, dla każdej zosobna i przesyła przed dniem 15 września poprzedzającego roku właściwej radzie szkolnej powiatowej, która obowiązana jest powziąć uchwałę do 1 listopada i po dokonaniu w razie potrzeby zmian przesłać budżet zarządowi gminy, celem uchwalenia pokrycia przez właściwą władzę gminy".

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P.: (—) *St. Czerwiński.* Minister Spraw Wewnętrznych: (—) *Sławoj Składkowski.* Minister Skarbu: (—) *Jan Piłsudski.*

7.

Organizacja i zadania powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 września 1931. Nr. I. 31706/31.

Na zjeździe inspektorów szkolnych we Lwowie w dniach 21 i 22 maja 1931 r. przedyskutowano i ustalono podstawy organizacyjne i założenia ideowe powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej, które w bieżącym roku szkolnym winny rozpocząć w powiatach realizację programu, streszczającego się w 3 punktach:

1) skoordynowanie poczynań towarzystw i organizacyj oświatowych w powiecie,

2) ujęcie całokształtu poczynań w dziedzinie pracy społeczno-oświatowej w ramy uzgodnionego i przemyślanego programu na każdy okres pracy,

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1926 r., str. 13.
[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 158.

3) spowodowanie samorządów do okazywania pomocy finansowej niezbędnej do wykonania w całości przedłożonego przez komisję oświatową planu pracy kulturalno-oświatowej w powiecie.

Samodzielna, a uzgodniona akcja oświatowa, wypływająca z inicjatywy zrzeszonych w komisji towarzystw, winna się stać punktem wyjścia w organizacji oświaty pozaszkolnej w r. 1931/32.

Realizacja założeń podstawowych, ujętych w 3. powyżej podanych punktach, może być w znacznym stopniu ułatwiona inspektorom szkolnym w wypadku działania na terenie organizacyjnie przygotowanym, co niewątpliwie może nastąpić, jeśli oprze się o instytucję powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

Rola Panów Inspektorów Szkolnych, jako reprezentantów władz szkolnych, do których należy kontrola, nadzór i opieka nad ogólnym stanem oświaty na powierzonych im terenach, sprowadzać się będzie w działalności powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej do przeprowadzenia następujących zadań:

1) by czynnik fachowy przy układaniu programów odegrał decydującą rolę,

2) by na podstawie dokładnej znajomości potrzeb i możliwości terenu czynione były zamierzenia odnośnie do różnych środowisk pracy oświatowej (wsie, peryferje miast, osady i t. p.),

3) by stwarzać warunki dla realizacji ustalonego programu przez wpływ moralny na podwładną rzeszę pracowników oświatowych (nauczycieli), oraz usuwać trudności, przez ingerencję na miejscu, lub interwencję u czynników kompetentnych,

4) by czuwać nad tem, ażeby całość akcji była zgodną z duchem i najgłębiej pojętym interesem Państwa.

Poza tem wielki nacisk należy położyć na cały szereg tych doraźnych form pracy oświatowej (akademje, obchody rocznic państwowych, zabawy ludowe i t. p. imprezy kulturalne), które można urządzać wspólnym wysiłkiem towarzystw oświatowych. Ta bowiem droga prowadzi skutecznie do zgodnej współpracy towarzystw w dziedzinie oświaty pozaszkolnej.

Szczegółowy regulamin, normujący zasady organizacji powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej, został radom szkolnym powiatowym przesłany dnia 7 października 1930 r. Nr. I. 35111/30.

Ministerstwo W. R. i O. P., pragnąc dopomóc w usprawnieniu akcji społeczno-oświatowej przez całkowite i celowe wykorzystanie inicjatywy czynnika obywatelskiego przy fachowej pomocy, udzielonej w tym kierunku ze strony Państwa, przyznało dla terenu Kuratorjum O. S. L. 4 etaty nauczycielskie, które zostaną zużyte na utworzenie w większych ośrodkach tutejszego okręgu szkolnego instytucji instruktora oświaty pozaszkolnej, a to: we Lwowie, Przemyślu, Stanisławowie i Tarnopolu, czyli w siedzibach zarządów okręgowych i podokręgowych towarzystw i organizacyj oświatowych. Okręgowi instruktorzy oświaty pozaszkolnej przydzieleni zostali do rad szkolnych powiatowych w wymienionych miastach z tem, że teren działania instruktora oświaty pozaszkolnej w Stanisławowie i Tarnopolu pokrywać się będzie z granicami tychże województw, natomiast instruktorowi oświaty pozaszkolnej we Lwowie zostały przydzielone powiaty: Lwów — powiat, Bóbrka, Żółkiew, Sokal, Rawa Ruska, Lubaczów, Jaworów, Gródek Jagielloński, Rudki, Drohobycz, Sambor, Stary Sambor, Mościska i Turka, zaś

reszta powiatów województwa lwowskiego instruktorowi oświaty pozaszkolnej w Przemyślu.

Rola i zadania okręgowych instruktorów oświaty pozaszkolnej są określone w szczegółowej instrukcji, którą do niniejszego okólnika dołącza się wraz z formularzem dziennika czynności.

Instruktorzy oświaty pozaszkolnej obowiązani są do dnia 15 października b. r. przedłożyć program pracy do zatwierdzenia Kuratorjum, wobec tego Panowie Inspektorowie Szkolni dołożą wszelkich starań, by w tych powiatach, w których dotychczas komisja oświaty pozaszkolnej nie istnieje, w najbliższym czasie doprowadzić do jej zorganizowania.

Zechcą Panowie Inspektorowie Szkolni zawiadomić Kuratorjum o terminie ukonstytuowania się tych komisyj, oraz poinformować o tem równocześnie te rady szkolne powiatowe, przy których utworzono instytucje instruktora oświaty pozaszkolnej, mającego obsłużyć odnośny okręg.

Do okólnika dołącza się również szczegółową instrukcję dla organizacji pracy na terenie powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej wraz z regulaminem.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

Instrukcja

dla okręgowych instruktorów oświaty pozaszkolnej.

1) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej działają przy radach szkolnych powiatowych w porozumieniu z inspektorem szkolnym, a na podstawie dyrektyw i instrukcyj wydanych przez Kuratorjum w zakresie oświaty pozaszkolnej. Ponadto utrzymują oni ścisły kontakt z powiatowemi komisjami oświaty pozaszkolnej — o ile takowe w danym powiecie zostały już utworzone — według zasad i form ustalonych na podstawie uchwał tychże komisyj.

2) Podejmują wraz z inspektorem szkolnym przez utworzone już komisje oświaty pozaszkolnej starania, by samorządy powiatowe, oraz zrzeszone w komisjach organizacje oświatowe wyznaczały ryczałty na koszta podróży instruktorów z budżetu oświaty pozaszkolnej, lub też zapewniły w jakikolwiek inny sposób pokrycie kosztów przejazdu i diet.

3) W przypadku, gdyby na terenie któregoś z powiatów nie istniała komisja oświaty pozaszkolnej i nie było możliwe zorganizowanie jej w warunkach obecnych, rolą instruktora oświaty pozaszkolnej będzie współdziałać z towarzystwami i organizacjami oświatowemi, które pracę oświatową prowadzą, starając się działalność ich uzgadniać i przygotowywać w ten sposób warunki do stworzenia komisji oświaty pozaszkolnej.

4) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej pracują w biurze w godzinach biurowych, załatwiając sprawy społeczno-oświatowe.

5) Wyjazdy w teren układają instruktorowie oświaty pozaszkolnej z początkiem każdego miesiąca, na podstawie zatwierdzonego przez Kuratorjum programu i przedkładają w ten sposób sporządzone terminarze wyjazdów inspektorom szkolnym w miejscu swego przydziału służbowego. Miesięczne terminarze wyjazdów winny być sporządzone przez instruktorów oświaty pozaszkolnej w dwu egzemplarzach, z których jeden zatrzymują u siebie inspektorowie, drugi zaś przesyłają do Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

6) W okresie intensywnej pracy wyjazdy instruktorów oświaty pozaszkolnej w teren winny zająć minimum 15 dni w miesiącu.

7) Instruktorzy oświaty pozaszkolnej prowadzą dzienniki czynności, oraz terminarze wyjazdów, w których uwidoczniają przegląd najważniejszych prac biurowych, oraz podróży służbowych z dokładnem oznaczeniem czasu trwania, celu podróży i dokonanych prac.

8) Sprawozdanie z każdej podróży służbowej składają odpowiednim inspektorom szkolnym, oraz na miesięcznych posiedzeniach powiatowych komisyj oświaty pozaszkolnej.

9) Miesięczne zestawienia pracy przesyłają instruktorzy za pośrednictwem rady szkolnej powiatowej, przy której mają siedzibę służbową, do Kuratorjum Okręgu Szkolnego w terminie do 10-go każdego następnego miesiąca.

10) Z początkiem każdego roku przedłożą instruktorzy oświaty pozaszkolnej ramowy program pracy na okres roczny, w którym — po uwzględnieniu warunków terenowych, uprzedniej pod względem nasilenia rozbudowy pracy różnych towarzystw oświatowych, oraz możliwości finansowych, określonych budżetem samorządowym i pozycjami, któremi dysponują na ten cel zrzeszone w komisjach organizacje oświatowe — nakreślą w jakim kierunku zmierzać będzie ich praca projektowana na okres sprawozdawczy.

W programie przesłanym do zatwierdzenia Kuratorjum winny być uwzględnione następujące punkty:

1) zamierzenia w kierunku spopularyzowania nowych form pracy oświatowej i jej metod;

2) projekty w dziedzinie organizowania systematycznych form pracy wśród dorosłych (wszelkiego rodzaju kursy, świetlice, chóry i t. p.);

3) tworzenie w miarę możności (na to kładzie się silny nacisk) przynajmniej w kilku ośrodkach bibljotek komunalnych miejskich, lub powiatowych przez ewentualne scalanie bibljotek poszczególnych towarzystw;

4) organizacja doraźnych form pracy (odczytów, pogadanek, akademij, koncertów popularnych i t. d.). Przy odczytach mogą być uwzględniane tematy i zagadnienia wybitnie aktualne, budzące powszechne zainteresowanie w danej chwili: bezrobocie, przyczyny kryzysu gospodarczego, propaganda pewnych haseł o znaczeniu ogólno-państwowem, tlumaczenie zjawisk życia gospodarczego i społecznego;

5) organizowanie w większych ośrodkach szkół powszechnych dla dorosłych;

6) organizowanie wspólnych poczynań i imprez kulturalnych przez wszystkie zrzeszone w komisjach towarzystwa, celem zdobycia jednego ogólnego funduszu dla dalszej pracy tych towarzystw.

Naszkicowane wytyczne dla programu rocznego należy uważać jedynie jako podstawę przy układaniu planu pracy.

Instruktor wybierze z pomiędzy nich tylko te punkty, które w chwili obecnej uważa za możliwe do przeprowadzenia, ponadto podejmie inne prace oświatowe, których wymagać będzie zbadane przez niego środowisko.

Do niniejszej instrukcji dołącza się wzór dziennika czynności (a zarazem zestawienia miesięcznego) dla instruktorów okręgowych i powiatowych.

Wzór dziennika czynności (zarazem zestawienia miesięcznego) dla powiatowych instruktorów społeczno-oświatowych.

Miesiąc dzień czynności	Data (dzień godzina wyjazdu)	Data powrotu	Dokąd podróż odbyto	Cel szczegółowy podróży. Czego dokonano?	Długość drogi. Środki lokomocji	Data nr. pisma i zwięzła treść pism, wydanych w związku z podróżą	Ważniejsze czynności w biurze

Instrukcja

dla powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej[1]).

1) Fachowym organem Kuratorjum w zakresie oświaty pozaszkolnej są referenci oświaty pozaszkolnej przydzieleni do Kuratorjum.

2) Praca oświatowa pozaszkolna na terenie powiatów w zakresie jakim są zainteresowane władze szkolne, należy do kompetencji inspektorów szkolnych. Fachowym organem inspektoratów szkolnych są instruktorzy oświaty pozaszkolnej, przydzieleni do inspektoratów szkolnych. Oficjalny tytuł brzmi: „Instruktor Oświaty Pozaszkolnej przy Inspektoracie Szkolnym na powiat. . . . .“.

3) Instruktora do inspektoratu szkolnego przydziela Kuratorjum z pośród nauczycielstwa szkół powszechnych, na wniosek inspektora szkolnego, za zgodą kandydata. Wniosek inspektora szkolnego nie jest warunkiem koniecznym. Przydział może być pod względem czasu ograniczony lub nieograniczony w każdym czasie może być przez Kuratorjum odwołany bez podania powodów. Instruktor ma prawo zastrzec sobie zatrzymanie poprzedniego etatu nauczycielskiego.

Poza instruktorami przydzielonymi do pracy oświatowej z urlopem płatnym, tworzoną będzie instytucja instruktorów powiatowych ze zniżką godzin do połowy ustawowego wymiaru.

Przydział następuje na podstawie art. 64 ustawy z dnia 1 lipca 1926. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) i zgodnie z zarządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 1 maja 1930 Nr. I. Prez. 2589/30 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 z 1930 r., poz. 80[2]). Przez czas pełnienia czynności instruktorskich są instruktorzy traktowani pod względem praw i obowiązków według przepisów ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164).

4) Inspektor szkolny stara się o zapewnienie instruktorowi oświaty pozaszkolnej funduszów samorządowych ewentualnie z instytucyj społeczno-oświatowych na pracę oświatową w powiecie.

5) Zakres działania instruktorów przy Kuratorjum i inspektoratach stanowi praca oświatowa pozaszkolna, zatem instruktorzy nie mogą być używani do prac z oświatą pozaszkolną niezwiązanych.

6) Zadaniem instruktora oświaty pozaszkolnej przy inspektoracie szkolnym jest ujęcie całej akcji oświatowej na terenie powiatu względnie miasta a mianowicie:

a) nawiązywanie i utrzymywanie kontaktu ze wszystkiemi instytucjami prowadzącemi akcję społeczno-oświatową,

b) rejestrację tej działalności i układanie sprawozdań rocznych,

---

[1]) Instrukcja niniejsza jest instrukcją rozwojową, zatem liczącą się z potrzebą dostosowywania jej w przyszłości do zmieniających się warunków. Gdyby więc który z P. Inspektorów, opierając się na warunkach lokalnych, przyszedł do przekonania, że w interesie tej pracy leżałaby zmiana instrukcji, zechce z odpowiednim wnioskiem, szczegółowo umotywowanym, zwrócić się do Kuratorjum. Zatem wszelkie odchylenia, niezaakceptowane przez Kuratorjum, od tej instrukcji są niedopuszczalne.

[2]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 496.

Uwaga: W tym celu prowadzi statystykę pracy społecznej na terenie powiatu. W tej sprawie zostanie wydana osobna instrukcja.

c) inicjowanie, opracowywanie i uzgadnianie programu pracy z poszczególnemi instytucjami,
d) organizowanie wszelkich form pracy oświatowej (ogniska wiejskie, kursy, bibljoteki i t. d.),
e) wyjazdy, instruowanie, udzielanie porad pracownikom oświatowym,
f) stawianie wniosków w sprawach oświaty pozaszkolnej,
g) badanie potrzeby powiatu w zakresie oświaty pozaszkolnej,
h) układanie budżetu wydatków,
i) czuwanie nad wykonaniem planów prac oświatowych,
j) przedstawianie kandydatów na pracowników oświatowych,
k) urządzanie zebrań pracowników oświatowych na terenie powiatu.

7) Inspektor szkolny dąży do zorganizowania powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej z przedstawicielami czynników zainteresowanych zagadnieniem oświaty pozaszkolnej jako członkami (państwo, samorząd, organizacje społeczne, organizacje nauczycielskie). Instruktor oświatowy jest sekretarzem, referentem i organem wykonawczym komisji.

8) Roczny program pracy oświatowej pozaszkolnej, preliminarz budżetowy na ten cel, roczne sprawozdanie z pracy, wreszcie plany pracy i sprawozdania miesięczne referuje na komisji oświaty pozaszkolnej instruktor po uzgodnieniu tych spraw z inspektorem szkolnym. Program i preliminarz uzgodnione między inspektorem i instruktorem winny być przedłożone Kuratorjum do akceptacji wraz ze wskazaniem różnic w poglądach w tym zakresie, jeśli takie istnieją.

Jeżeli nie może się zbierać pełna komisja dla akceptowania miesięcznych planów pracy, inspektor dąży, by odbywały się przynajmniej posiedzenia prezydjum komisji. W czasie do 10 każdego miesiąca inspektor szkolny przesyła do Kuratorjum krótkie treściwe sprawozdanie miesięczne instruktora.

9) Należy dążyć, by samorząd powiatowy przekazywał sumy przeznaczone na oświatę pozaszkolną na specjalny rachunek komisji oświaty pozaszkolnej w komunalnej kasie oszczędności, z którego dysponowałaby ona niemi na sfinansowanie uchwalonego przez komisję planu pracy.

10) Należy dążyć do ujęcia realizacji budżetów gminnych w następujący sposób: a) sumy przeznaczone na realizację prac niezwiązanych specjalnie z pewnym terenem n. p. akcja bibljoteczna, przekazują samorządy gminne samorządowi powiatowemu, b) sumy przeznaczone na akcję lokalną n. p. świetlice, realizują samorządy gminne w swym zakresie, c) jeśli pewna gmina ma własny budżet znaczny, a pracę należycie rozbudowaną, samorząd powiatowy udziela gminnemu zapomogi na zwiększenie jego budżetu, d) jeśli gmina ma własny budżet nieznaczny i pracę w stadjum początkowem, samorząd powiatowy przejmuje cały budżet gminny i administruje nim, realizując plan pracy na terenie danej gminy.

11) Przychodzące do inspektora szkolnego pisma w sprawie oświaty pozaszkolnej wpisuje się do dziennika podawczego inspektora szkolnego. Inspektor szkolny przydziela je instruktorowi, który je wpisuje do swej

kontrolki, prowadzonej w formie dziennika korespondencyjnego. Pisma wychodzące wpisuje się również do kontrolki i dziennika. Kontrolka daje przegląd spraw załatwianych przez instruktora.

12) Pisma załatwione i odpisy pism wychodzących przechowują się w osobnej teczce (O. P.) według numerów bieżących. Jeśli zachodzi potrzeba, mogą być dla poszczególnych działów pracy oświaty pozaszkolnej osobne teczki. Okólniki Kuratorjum, instrukcje, zarządzenia w sprawie ujęcia organizacyjnego programu i metod winny być zebrane w osobnej teczce również roczny program pracy, preliminarz powiatowy i gminny, sprawozdania roczne, wreszcie miesięczne plany pracy i sprawozdania miesięczne.

13) Pisma w sprawie oświaty pozaszkolnej wychodzą z firmą inspektora szkolnego i z podpisem inspektora szkolnego. Pismo o charakterze doradczo-informacyjnym do poszczególnych osób z pośród nauczycielstwa wysyłać może instruktor z własną firmą i własnym podpisem, ich odpisy winny być przechowywane w teczce.

14) Instruktor sporządza dużych rozmiarów mapę powiatu ilustrującą stan i rozwój organizacyj społecznych.

15) Pomoce naukowe, zakupione z zapomóg udzielonych przez władze szkolne inspektorowi, są własnością władz szkolnych, winny być przeto wpisane do księgi inwentarzowej inspektoratu, jak również do oddzielnej księgi inwentarzowej oświaty pozaszkolnej, prowadzonej przez instruktora. Zakupione z funduszów samorządu są tylko administrowane przez inspektorat zatem wpisuje się je jedynie do księgi inwentarza oświaty pozaszkolnej. Dzięki temu zawierać ona będzie wszystkie pomoce oświaty pozaszkolnej. Księga ta ma działy: a) systematyczne nauczanie (podręczniki, programy, mapy i t. d.) b) bibljoteki oświatowe, książki, szafy i t. d.), c) teatry i chóry: książki, nuty, kostjumy, przybory teatralne i t. d.), d) akcja odczytowa: radja, aparaty kinowe i filmy, latarnie projekcyjne i przeźrocza, e) bibljoteka podręczna instruktora, f) inne.

Do oznaczenia tych przedmiotów używa się pieczęci: „Inspektor szkolny w . . . . Oświata Pozaszkolna".

16) Obrót sum przekazanych przez władze szkolne na oświatę pozaszkolną ma być prowadzony we właściwej księdze kasowej inspektoratu a obrót sum z funduszu samorządowego w oddzielnej księdze kasowej oświaty pozaszkolnej prowadzonej przez instruktora na terenie komisji.

By mieć obraz całego obrotu do tej księgi wpisuje się również obrót sum księgi kasowej inspektora szkolnego.

17) Instruktor prowadzi dziennik podróży służbowych, w którym wpisuje: czas, miejscowość, cel podróży, krótkie sprawozdanie z prac wykonanych.

18) Terminarz sprawozdań przesyłanych przez inspektora szkolnego do Kuratorjum:

a) systematyczne nauczanie do 31 grudnia o rozpoczęciu kursów dla dorosłych, do 20 czerwca o zakończeniu kursów,

b) sprawozdanie miesięczne do 10 każdego miesiąca,

c) sprawozdanie roczne do 15 lipca.

Regulamin
powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej.

Art. 1. Rada Powiatowa . . . . . . uchwałą z dnia . . . ustanowiła do spraw oświaty pozaszkolnej komisję oświaty pozaszkolnej.

Art. 2. Do zakresu działalności komisji należy: piecza nad zapewnieniem pomocy kulturalno-oświatowej szerokim rzeszom ludności powiatu poza ramami normalnego szkolnictwa niższego i średniego. W tym celu komisja dąży do zorganizowania w powiecie sieci ognisk oświatowych dla dorosłych i młodzieży powyżej lat 14-tu i na ich terenie sieci systematycznych kursów wieczornych, sieci bibljotek stałych i wędrownych i innych działów pracy oświatowo-kulturalnej.

Art. 3. W szczególności do obowiązków komisji należy:

a) ustalenie zasad i opracowanie planów i projektów pracy powiatowego związku komunalnego w zakresie oświaty pozaszkolnej,

b) opracowywanie na każdy rok budżetu na cele oświaty pozaszkolnej,

c) czuwanie nad wykonaniem ustalonych w drodze właściwych instancyj, planów i projektów oświatowo-kulturalnych i nadzór nad działalnością poszczególnych komunalnych i subsydjowanych przez powiatowy związek komunalny instytucyj oświatowych,

d) koordynacja działalności oświatowo-kulturalnej na terenie powiatu,

e) współdziałanie z czynnikami rządowemi w działalności oświatowo-kulturalnej na terenie powiatu, porozumiewanie się z instytucjami społecznemi w sprawie prowadzenia przez nie działalności oświatowo-kulturalnej,

f) opinjowanie w sprawie podziału sum przeznaczonych w budżecie na zapomogi dla instytucyj prowadzących pracę oświatowo-kulturalną,

g) ustalanie i przedstawianie do nominacji kandydatów na pracowników komunalnych w dziedzinie oświaty pozaszkolnej,

h) rejestracja i statystyka pracy, oraz składanie sprawozdań władzom zwierzchnym,

i) przedstawianie Oddziałowi Oświaty Pozaszkolnej przy Kuratorjum O. S. Lwowskiego wniosków w sprawie zmiany niniejszego regulaminu.

Art. 4. W skład komisji wchodzą: 1) starosta powiatowy, 2) trzy osoby wybrane przez radę powiatową, przyczem jedna z nich winna być członkiem wydziału powiatowego, a dwie pozostałe mogą być wybrane z poza członków organu samorządowego, 3) inspektor szkolny powiatu, 4) fachowo wykwalifikowany instruktor oświaty pozaszkolnej przydzielony do inspektoratu szkolnego, 5) lustrator rady powiatowej jako stały sekretarz, 6) przedstawiciel organizacji nauczycielskiej o ile prowadzi ten związek dział oświaty pozaszkolnej, 7) przedstawiciel zorganizowanych „odbiorców oświatowych" np. kół młodzieży, kółek rolniczych i t. p., 8) pracownicy oświatowi.

U w a g a: Członek komisji, który nie przybył na trzy kolejne posiedzenia bez usprawiedliwienia powodu, traci mandat.

Art. 5. W skład prezydjum komisji wchodzi: a) przewodniczący wydziału powiatowego, wchodzący w skład komisji jako prezes komisji z urzędu, b) inspektor szkolny na zastępcę przewodniczącego, c) lustrator powiatowy jako sekretarz, d) instruktor oświaty pozaszkolnej jako stały referent komisji, e) w razie braku wykwalifikowanego instruktora oświatowego, zastąpi go czasowo nauczyciel szkół powszechnych, który w tym kierunku wykazuje zdolności, zamiłowanie i t. p.

Art. 6. Komisja oświaty pozaszkolnej ma prawo powołania rady pedagogicznej złożonej z rzeczoznawców, oraz stałych lub czasowych podkomisyj dla specjalnych działów pracy. Rada pedagogiczna obraduje pod przewodnictwem okręgowego instruktora oświaty pozaszkolnej.

Art. 7. Posiedzenia komisji zwołuje przewodniczący rady powiatowej, poza tem komisja musi być zwołana na żądanie trzech członków komisji.

Art. 8. Posiedzenia komisji odbywają się nie rzadziej niż raz na miesiąc. Posiedzenia są ważne w obecności przewodniczącego lub jego zastępcy i przynajmniej 3-ch członków.

Art. 9. Komisja decyduje zwykłą większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego komisji.

Art. 10. Komisja oświaty pozaszkolnej pokrywa wydatki związane z jej działalnością z budżetu powiatowego związku komunalnego.

8.

Kwalifikacje zawodowe.

Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 września 1931 r. Dz. U. R. P. Nr. 88, poz. 689, w sprawie kwalifikacyj zawodowych, wystarczających dla ustalenia nauczycieli państwowych: Pedagogjów, Kursów Nauczycielskich, Wyższych Kursów Nauczycielskich, Seminarjów Ochroniarskich, Instytutu Robót Ręcznych, Instytutu Nauczycielskiego oraz Instytutu Pedagogiki Specjalnej.

Na podstawie ostatniego ustępu art. 146 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530), której tekst jednolity ogłoszony został w załączniku do rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministra Rolnictwa z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) zarządzam co następuje:

§ 1. Kwalifikacjami zawodowemi, wystarczającemi dla ustalenia nauczycieli państwowych: Pedagogjów, Kursów Nauczycielskich, Wyższych Kursów Nauczycielskich, Seminarjów Ochroniarskich, Instytutu Robót Ręcznych, Instytutu Nauczycielskiego oraz Instytutu Pedagogiki Specjalnej są kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

§ 2. W wyjątkowych wypadkach Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może uznać inne kwalifikacje, posiadane przez nauczyciela jednego z wymienionych w § 1 zakładów, z wyjątkiem państwowych Seminarjów Ochroniarskich i państwowych Kursów Nauczycielskich, za kwalifikacje, wystarczające do ustalenia, o ile nauczyciel ten posiada odpowiednie przygotowanie, uzdalniające go do nauczania w danej kategorji szkół, a praca jego w szkole zostanie uznana za wybitną.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister W. R. i O. P. *J. Jędrzejewicz.* wr.

9.

Nadzór pedagogiczny nad zakładami kształcenia nauczycieli.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. KN. 6200/31. do dyrekcyj państwowych i prywatnych zakładów kształcenia nauczycieli.

Celem wykonywania nadzoru pedagogicznego nad zakładami kształcenia nauczycieli szkół powszechnych ustanawiam aż do odwołania następujący podział okręgu na rejony wizytacyjne:

Rejon wizytacyjny I. Kierownik Oddziału K. N., okręgowy wizytator szkół Dr. Mieczysław Ziemnowicz.

a) Zakłady państwowe. 1. Lwów — Wyższy Kurs Nauczycielski, 2. Lwów — I żeńskie semin. im. A. Asnyka.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — semin. żeńskie im. Z. Strzałkowskiej, 2. Żółkiew — semin. żeńskie SS. Felicjanek.

Rejon wizytacyjny II. Okręgowy wizytator szkół Teofil Adam Koziara.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — Państw. Kursy Naucz., 2. Lwów — seminarjum ochroniarsk., 3. Brzeżany — semin. żeńskie, 4. Czortków — semin. męskie, 5. Kołomyja — semin. żeńskie, 6. Stanisławów — semin. męskie, 7. Stanisławów — semin. żeńskie, 8. — Zaleszczyki — semin. męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — żeńskie A. Rychnowskiej, 2. Lwów — żeńskie SS. Nazaretanek, 3. Czortków — żeńskie, 4. Kołomyja — żeńskie U. T. P., 5. Stanisławów — żeńskie polskie, 6. Stanisławów — żeńskie ruskie SS. Babyljanek, 7. Tłumacz — żeńskie.

Rejon wizytacyjny III. Okręgowy wizytator szkół Seweryn Bilinkiewicz.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — żeńskie II, 2. Jaworów — żeńskie, 3. Krosno — męskie, 4. Przemyśl — żeńskie I, 5. Przemyśl — żeńskie II, 6. Rudnik n/S. — męskie, 7. Rzeszów — męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 2. Jaworów — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 3. Krosno — żeńskie, 4. Jarosław — żeńskie, 5. Łańcut — żeńskie SS. Boromeuszek, 6. Przemyśl — żeńskie PP. Benedyktyn. 7. Przemyśl — męskie, 8. Sanok — żeńskie, 9. Rzeszów — żeńskie, 10. Tarnobrzeg — żeńskie.

Rejon wizytacyjny IV. Okręgowy wizytator szkół Władysław Dajewski.

a) Zakłady państwowe: 1. Lwów — męskie, 2. Sambor — męskie, 3. Sokal — męskie, 4. Tarnopol — męskie.

b) Zakłady prywatne: 1. Lwów — koedukacyjne im. Bol. Prusa, 2. Lwów — żeńskie, ruskie, U. T. P., 3. Cieszanów — koedukacyjne, 4. Drohobycz — żeńskie, polskie, 5. Drohobycz — żeń. rus. SS. Bazyljanek, 6. Stryj — żeńskie, polskie, 7 Stryj — żeńskie, ruskie U. T. P., 8. Sambor — żeńskie, polskie im. A. Asnyka, 9. Sambor — żeńskie ruskie U. T. P., 10. Sokal — żeńskie, 11. Tarnopol — żeńskie T. S. L., 12. Tarnopol — żeńskie Kom. Obywatelskiego, 13. Złoczów — żeńskie T. S. L.

Referaty specjalne.

I. Dr. Mieczysław Ziemnowicz, okr. wiz. szkół i kierownik Oddziału K. N. — Sprawy personalne i budżetowe, praktyka przedegzaminowa, sprawy programowo-dydaktyczne.

II. Teofil Adam Koziara, okręgowy wizytator szkół. — Dokształcanie nauczycieli, organizacja praktyki pedagogicznej w seminarjach.

III. Seweryn Bilinkiewicz, okręgowy wizytator szkół. — Budynki i urządzenia szkolne, pomoce naukowe, pracownie, ogrody szkolne.

IV. Władysław Dajewski, okręgowy wizytator szkół. — Sprawy wychowawcze.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

10.

Opłaty szkolne.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 26 września 1931 r. Nr. O. 1664/31. do dyrekcyj państwowych zakładów kształcenia nauczycieli.

W myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z 16 września 1931 r. Nr. I. R. 7051/31 w sprawie poświadczania kwitarjuszy Kuratorjum zarządza, by zakłady kształcenia nauczycieli przedkładały Kuratorjum (Oddziałowi Rachunkowemu) do poświadczenia kwitarjusze na pobierane w zakładach opłaty.

Kwitarjusze winny być sporządzone ściśle według wzoru podanego w Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z r. 1928, na stronie 360 (wzór Nr. 1.) i przed rozpoczęciem zapisów ponumerowane i wysłane do Kuratorjum, celem poświadczenia i oznaczenia numerem bieżącym ewidencji ksiąg.

Na pobierane opłaty należy wydawać kwity pisane chemicznym ołówkiem, zaś kwity wtórne (kalkowe) należy pozostawiać w kwitarjuszu.

Kurator O. S. Lw. p. o. *St. Świderski.* wr.

11.

Czynsze za ogrody.

Rozp. Min. Robót Publicznych z dnia 25 sierpnia 1931 r. Nr. Dz. X. 1891/31.

Nr. O. 1537/31 (Urząd Wojewódzki Tarnopolski — Dyrekcja Robót Publicznych z dnia 1 września 1931 r. Nr. D. R. P. III. 2665/31). Zmieniając okólnik tutejszy z dnia 26 kwietnia 1930 r. L. X. 1118/30 [1]) Ministerstwo Robót Publicznych po uzgodnieniu sprawy z Ministerstwem Skarbu oznajmia, iż w wypadkach oddawania ogrodów przy seminarjach nauczycielskich do użytku osób lub instytucyj prywatnych (jak rady opiekuńcze internatów przy seminarjach, personel szkoły i t. d.) wysokość czynszów winna być ustalona przez właściwe urzędy wojewódzkie w zależności od miejscowych warunków, jednakże nie niżej jak 1% normalnego oszacowania.

Bezpłatne oddawanie ogrodów do użytku rad opiekuńczych lub internatów przy szkole pod żadnym pozorem jest niedopuszczalne.

W z. Kierownik Depart.: (—) podpis nieczytelny.

---

[1]) Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1930 r., str. 342.

12.

Ubezpieczenie pracowników w szkołach zawodowych.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 28 września 1931 r. Nr. III. 3916/31. do dyrekcyj wszystkich państwowych szkół zawodowych z wyjątkiem państw. szkół handlowych.

Nr. III. 3916/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozporządzeniem z 14 lipca 1931 Nr. III. A. 4302/31 w porozumieniu z Ministerstwem Pracy i Opieki Społecznej wyjaśniło, iż z uwagi na brzmienie postanowień § 1. ustawy z dnia 28 grudnia 1887 r. w brzmieniu ustalonem ustawą z dnia 7 lipca 1921 r. Dz. U. R. P. Nr. 65, poz. 413, obowiązkowi ubezpieczenia od wypadków podlegają wszyscy pracownicy bez wyłączenia od tego ubezpieczenia jakiejkolwiek kategorji pracowników, którzy są zatrudnieni w szkołach zawodowych, używających motorów lub kotłów parowych.

Kurator Okręgu Szkolnego: p. o. *St. Świderski,* wr.

Organizacja szkół.

Szkolnictwo powszechne.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 7 października 1931 r. Nr. I. 24599/31 nadał 4-klasowej prywatnej szkole powszechnej, utrzymywanej przez Zgromadzenie SS. Urszulanek w Stanisławowie, prawa publicznych szkół powszechnych za rok szkolny 1930/31 i 1931/32.

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 21 września 1931 r. Nr. II. 13903/31 udzielił Głównemu Zarządowi Tow. „Ridna Szkoła" we Lwowie (Rynek 10) koncesji na otwarcie i prowadzenie prywatnego 8-klasowego koedukacyjnego gimnazjum typu klasycznego dawnego w Rohatynie pod nazwą: Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum w Rohatynie.

Szkolnictwo zawodowe.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 31 lipca 1931 r. Nr. V. L. M. T. 3091/31 zezwolił p. Annie Niementowskiej, właścicielce i kierowniczce Lwowskiego Instytutu Muzycznego we Lwowie (ul. Sobieskiego 4) na zmianę nazwy Lwowskiego Instytutu Muzycznego na „Lwowskie Konserwatorjum Muzyczne im. Karola Szymanowskiego".

P. Kurator O. S. Lw. rozporządzeniem z dnia 26 września 1931 r. Nr. III. 5183/31 udzielił Zarządowi Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, Ogniska Lwów, we Lwowie zezwolenia na otwarcie i prowadzenie we Lwowie, na Dworcu Głównym, prywatnych kursów kierowców samochodowych pod nazwą: Kursy Kierowców Samochodowych Kolejowego Przysposobienia Wojskowego, Ogniska Lwów.

Ruch służbowy.

Kuratorjum O. S. Lw.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 29 września 1931 r. Nr. B. P. 965/31 powierzył p. **Romanowi Koestlichowi,** okręgowemu wizytatorowi szkół w Kuratorjum O. S. Lw., pełnienie obowiązków naczelnika wydziału w Kuratorjum O. S. Lw.

P. Koestlich obejmuje stanowisko naczelnika Wydziału ogólnego.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 26 sierpnia 1931 r. Nr. B. P. 6711/31 przeniósł p. **Stefana Dańcewicza,** okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., na równorzędne stanowisko do Ministerstwa W. R. i O. P.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 29 września 1931 r. Nr. B. P. 6965/31 zwolnił p. **Artura Kopacza,** dyrektora Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie, p. o. okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum O. S. Lw., od pełnienia obowiązków okręgowego wizytatora szkół z poleceniem objęcia zpowrotem stanowiska dyrektora Państwowych Kursów Nauczycielskich we Lwowie.

Inspektoraty.

P. Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. II. 18207/31 przeniósł w stan spoczynku p. **Zenona Zaklikę,** inspektora szkolnego powiatu lwowskiego.

Janina Krzyżakowa, kancelistka XII st. sł. Rady Szkolnej Powiatowej w Kamionce Str., zrezygnowała z posady.

Szkolnictwo powszechne.

Mianowani: Bogdański Leonard, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Jaśliskach (Sanok).

Ciosek Tadeusz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Klatkach (Kolbuszowa).

Fedankiw Włodzimierz, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Maniawie (Bohorodczany).

Jakubowski Łukasz, kierownikiem 2-klasowej szkoły w Jacowcach (Zbaraż).

Kowal Władysław, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Czudcu (Strzyżów).

Mruczkowa Rozalja, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Staniszewskiem (Kolbuszowa).

Omelanówna Stanisława, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Brześcianach (Sambor).

Pawlukówna Bronisława, kierowniczką 2-klasowej szkoły w Płonnej (Sanok).

Radoniewicz Janina, kierowniczką 7-klasowej szkoły żeńskiej im. kr. Zofji w Stanisławowie; Rufer Adolf, kierownikiem 7-klasowej szkoły w Nisku.

Wajda Stanisław, kierownikiem 4-klasowej szkoły w Tyśmienicy (Tłumacz); Waysówna Stefanja, kierowniczką 2-klasowej szkoły im. Karpińskiego w Hołoskowie (Tłumacz); Wiąckowa Marja, kierowniczką 5-klasowej szkoły w Dołhomościskach (Mościska).

Przeniesieni: Aleksiewicz Mikołaj, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Grębowie (Tarnobrzeg), do 7-klasowej szkoły męskiej w Tarnobrzegu.

Baczyńska Karolina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Trzebusce (Kolbuszowa), do 4-klasowej szkoły w Krzątce (Kolbuszowa); Basówna Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Radymnie (Jarosław), do 1-klasowej szkoły w Charytanach (Jarosław); Blokówna Agnieszka, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Muninie (Jarosław), do 4-klasowej szkoły w Tuczempach (Jarosław); Błaszczukówna Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Jastrzębicy (Sokal), do 6-klasowej szkoły w Sielcu Bełzkim (Sokal); Bobrichowa Zofja, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Sokolnikach (Tarnobrzeg), do 1-klasowej szkoły Zabrniu ad Grębów (Tarnobrzeg); Borsukówna Stanisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Nowosiółkach (Lesko), do 2-klasowej szkoły w Zawadce (Lesko); Burghardtowa Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. kr. Jadwigi w Stanisławowie; Buszydłówna Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Lipinie (Jaworów), do 1-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów).

Chojnacka Zofja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Grębowie-Wydrzy (Tarnobrzeg), do 6-klasowej szkoły w Grębowie (Tarnobrzeg); Costres Dionizy, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Hruszowie (Drohobycz), do 3-klasowej szkoły w Załokciu (Drohobycz); Czuprynówna Janina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Machowie (Tarnobrzeg), do 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg).

Diwinówna Mieczysława, nauczycielka 6-klasowej szkoły żeńskiej w Winnikach (Lwów), do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Isakowicza we Lwowie; Dobrzańska Izabela, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Pruchniku-mieście (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław); Dubas Juljan, nauczyciel 7-klasowej szkoły im. św. Stanisława w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. A. Mickiewicza w Stanisławowie; Dzwonkowska Stanisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Brankach-Kutach (Bóbrka), do 4-klasowej szkoły w Wybranówce (Bóbrka).

Fedorowicz Józef, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Przędzelu (Nisko), do 7-klasowej szkoły w Rudniku n/Sanem (Nisko); Frankiewiczówna Stanisława, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Cielążu (Sokal), do 7-klasowej szkoły w Krystynopolu (Sokal).

Gdulanka Adela, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Opólsku (Sokal), do 7-klasowej szkoły męskiej w Sokalu; Górska Helena, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Wiązownicy (Jarosław), do 7-klasowej szkoły w Pruchniku mieście (Jarosław).

Hałkówna Apolonja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Kupnie (Kolbuszowa), do 4-klasowej szkoły w Krzątce (Kolbuszowa); Hebda Klemens, kierownik 3-klasowej szkoły w Woli Rafałowskiej (Rzeszów), do 7-klasowej

szkoły im. A. Mickiewicza w Rzeszowie; Hirnykówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Sobowie (Tarnobrzeg), do 2-klasowej szkoły w Żabnie (Tarnobrzeg); Hładkowa Stanisława, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Nienadowej Górnej (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Podmojscach (Przemyśl); Hoszowska Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Rokitnie (Lwów), do 1-klasowej szkoły w Borkach Janowskich (Lwów); Hrycykówna Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Ulwówku (Sokal), do 2-klasowej szkoły w Horbkowie (Sokal).

Ilnicki Jan, kierownik 7-klasowej szkoły w Czernelicy (Horodenka), w drodze konkursu na równorzędne stanowisko do 7-klasowej szkoły w Gwoździcu (Kołomyja); Iwaniec Józef, nauczyciel 4-klaswej szkoły w Siebieczowie (Sokal), do 4-klasowej szkoły w Jastrzębicy (Sokal); Juźwiak Piotr, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Kniażpolu (Dobromil), do 7-klasowej szkoły męskiej w Dobromilu.

Kabarowska Kamila, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Sułkowszczyźnie (Mościska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach; Kaczorówna Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Łówczy (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów); Kłapouszczak Jan, nauczyciel 4-klasowej szkoły w Toustem (Skałat), do 3-klasowej szkoły w Krasnem (Skałat); Kłapouszczakowa Eugenja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Toustem (Skałat), do 3-klasowej szkoły w Krasnem (Skałat); Koch Kazimierz, nauczyciel 3-klasowej szkoły w Żeglcach (Krosno), do 1-klasowej szkoły w Tylawie (Krosno); Koczaj Władysław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. A. Mickiewicza w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły męskiej im. św. Jana Kantego w Przemyślu; Kopcowa Stanisława, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Torkach (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Kupnej (Przemyśl); Kosecka Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Dąbrowicy (Sarny), do 3-klasowej szkoły w Rzeczycy (Rawa Ruska); Kowalewska Ewelina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Popowicach (Przemyśl), do 1-klasowej szkoły w Średniej (Przemyśl); Kozłowska Stefanja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Sieniawie (Jarosław), do 4-klasowej szkoły w Surochowie (Jarosław); Kozubalowa Anna, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Charytanach (Jarosław), do 2-klasowej szkoły w Miękiszu Starym (Jarosław); Krsek Zdzisław, nauczyciel 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław), do 3-klasowej szkoły w Morawsku (Jarosław); Krzyżanowska Janina, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Borkach Janowskich (Lwów), do 2-klasowej szkoły w Rokitnie (Lwów); Kulikowski Józef, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Żurawicy (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Ujkowicach (Przemyśl).

Łuszczowa Zofja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Twierdzy (Strzyżów), do 7-klasowej szkoły w Frysztaku (Strzyżów); Łużecka Stefanja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Wolinie (Nisko), do 1-klasowej szkoły w Groblach (Nisko).

Maćkowski Romuald, kierownik 3-klasowej szkoły w Pikulicach (Przemyśl), do 7-klasowej szkoły męskiej im. Piramowicza w Przemyślu; Miarczanka Marja, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Łojowej (Nadwórna), do 7-klasowej szkoły w Łanczynie (Nadwórna).

Nadybska Olga, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Dublanach (Sambor), do 5-klasowej szkoły w Czukwi (Sambor); Nawrotówna Marcela,

nauczycielka 2-klasowej szkoły w Zawadce (Lesko), do 1-klasowej szkoły w Nowosiółkach (Lesko).

Olechowska Elżbieta, kierowniczka 2-klasowej szkoły w Czarnej (Łańcut), do 7-klasowej szkoły żeńskiej w Leżajsku-Podklasztorze (Łańcut); Ks. Walenty Opaliński, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły im. św. Józefa w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie.

Panatowska Teresa, nauczycielka 7-klasowej szkoły im. Hofmanowej w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły im. św. Alojzego w Stanisławowie; Ks. Ludwik Peciak, nauczyciel religji szkoły męskiej im. św. Alojzego w Stanisławowie, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. M. Konopnickiej we Lwowie; Początkówna Kazimiera, nauczycielka 2-klasowej szkoły im. Kr. Jadwigi w Niechobrzu (Rzeszów), do 4-klasowej szkoły w Budziwoju (Rzeszów); S. Zofja Podczaska, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Krystynowie-Wodnej (Chrzanów), do 5-klasowej szkoły w Krościenku Niżnem (Krosno); Poluchówna Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Nisku, do 3-klasowej szkoły w Kłyżowie (Nisko); Puzonówna Marja, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Tuczempach (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Wiązownicy (Jarosław).

Rosadzińska Wanda, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Gródku Jagiell. na Czerlańskiem Przedmieściu, do 4-klasowej szkoły w Gródku Jagiell. na Zastawiu.

Sendecka Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Kłubowcach (Tłumacz), do 2-klasowej szkoły w Hostowie (Tłumacz); Seńkowska Kazimiera, nauczycielka 4-klasowej szkoły w Hruszowie (Jaworów), do 3-klasowej szkoły w Kobylnicy Wołoskiej (Jaworów); Sikorczyk Jan, nauczyciel 7-klasowej szkoły w Drohobyczce (Przemyśl), do 4-klasowej szkoły w Stubnie (Przemyśl); Ks. Skiba Wincenty, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły męskiej w Radziechowie, do 7-klasowej szkoły w Chorostkowie (Kopyczyńce); Smoczkiewiczówna Mieczysława, nauczycielka 5-klasowej szkoły w Ostrowie (Jarosław), do 5-klasowej szkoły w Skołoszowie (Jarosław); Stachówna Kinga, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Dobrzanicy (Przemyślany), do 1-klasowej szkoły w Polance (Stary Sambor); Stebnicka Katarzyna, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Srokach Lwowskich (Lwów), do 7-klasowej szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Strutyńska Wanda, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. E. Orzeszkowej w Samborze, do 7-klasowej szkoły żeńskiej im. król. Jadwigi w Samborze; Surowiecki Piotr, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. Czackiego w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły im. St. Konarskiego w Przemyślu; Szary Tadeusz, nauczyciel 6-klasowej szkoły w Wysokiej (Łańcut). do 5-klasowej szkoły w Krzemienicy (Łańcut); Szczurkówna Stefanja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Strzelczyskach (Mościska), do 7-klasowej szkoły męskiej w Mościskach; Szczurowska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Golcowej (Brzozów), do 3-klasowej szkoły w Grabownicy (Brzozów); Szczurowski Marjan, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. Piramowicza w Przemyślu, do 1-klasowej szkoły w Tyszkowicach (Przemyśl); Szpilkówna Helena, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Nisku, do 3-klasowej szkoły w Kłyżowie (Nisko); Szymańska Konstancja, nauczycielka 2-klasowej szkoły im. król. Jadwigi w Łukawcu (Rzeszów), do 7-klasowej szkoły w Błażowej (Rzeszów); Święch Józef, nauczyciel 1-klasowej

szkoły w Rozalinie (Tarnobrzeg), do 1-klasowej szkoły w Skopaniu (Tarnobrzeg).

Tatarynowa Kazimiera, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Porażu (Lesko), do 1-klasowej szkoły w Serednem Wielkiem (Lesko); Tatomirowa Seweryna, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 5-klasowej szkoły w Horyńcu (Lubaczów); Ks. Tustanowski Franciszek, nauczyciel religji 7-klasowej szkoły w Cieszanowie (Lubaczów), do 7-klasowej szkoły w Tartakowie (Sokal); Tyczyńska Emilja, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Suchorzowie (Tarnobrzeg), do 2-klasowej szkoły w Dymitrowie Dużym (Tarnobrzeg).

Urbanikówna Bronisława, nauczycielka 1-klasowej szkoły w Hucie Gogolowskiej (Strzyżów), do 2-klasowej szkoły w Bożance (Strzyżów).

Wagner Jan, nauczyciel 1-klasowej szkoły w Manasterze Letniańskim (Drohobycz), do 4-klasowej szkoły w Horucku (Drohobycz); Wiszniewska Marja, nauczycielka 7-klasowej szkoły żeńskiej im. Konopnickiej w Kołomyi, do 7-klasowej szkoły im. Mickiewicza w Kołomyi; Wojnarowicz Stanisław, nauczyciel 7-klasowej szkoły męskiej im. św. Stanisława Kostki w Przemyślu, do 7-klasowej szkoły im. Konarskiego w Przemyślu; Ks. Wojtanowski Bronisław, nauczyciel religji szkoły w Jeziernej (Zbaraż), do 7-klasowej szkoły w Kozłowie (Tarnopol); Wójciakowa Marja, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Jaworniku (Strzyżów), do 2-klasowej w Niebylcu (Strzyżów); Wykówna Janina, nauczycielka 3-klasowej szkoły w Żupawie (Tarnobrzeg), do 4-klasowej szkoły w Grebowie-Wydrzy (Tarnobrzeg); Wysocka Antonina, nauczycielka 2-klasowej szkoły w Hnilicach Wielkich (Zbaraż), do 2-klasowej szkoły w Kobyli (Zbaraż); Wyszyńska Zofja, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Medyce (Przemyśl), do 2-klasowej szkoły w Hermanowicach (Przemyśl).

S. Zarzycka Janina, nauczycielka 7-klasowej szkoły w Krystynowie-Wodnej (Chrzanów), do 5-klasowej szkoły w Krościenku Niżnem (Krosno).

Spensjonowani: Axenti Jadwiga, nauczycielka 7-kl. szkoły im. św. Jadwigi w Stanisławowie.

Borodziej Leopold, kierownik 3-kl. szkoły w Zadwórzu (Przemyślany); Brygidowiczowa Emilja, nauczycielka szkoły w Peczeniżynie (Kołomyja).

Chrystewiczowa Olga, nauczycielka 2-kl. szkoły w Jabłonowie (Kopyczyńce); Ciepanowska Walerja, kierowniczka 3-kl. szkoły w Buszkowicach (Przemyśl); Ciszecka Bronisława, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej im. Ks. Issakowicza we Lwowie.

Demkowiczówna Emilja, nauczycielka 6-kl. szkoły w Toporowie (Radziechów); Ducheńska Michalina, nauczycielka 7-kl. szkoły w Żurawicy (Przemyśl).

Ehrenfeldówna Helena, nauczycielka 7-kl. szkoły w Batorówce (Lwów).

Frączkowa Domicela, nauczycielka 2-kl. szkoły w Kolbuszowej Dolnej (Kolbuszowa).

Hanasiewicz Klementyna, nauczycielka 1-kl. szkoły w Budzyniu (Jaworów); Hołotówna Stefanja, nauczycielka 1-kl. szkoły w Hawrylaku (Horodenka); ks. Hopek Stanisław, nauczyciel religji szkoły żeńskiej im. Konopnickiej we Lwowie.

Jakubska Marja, kierowniczka 7-kl. szkoły w Brzozowie.

Lackówna Helena, nauczycielka szkoły w Uściu Zielonem (Buczacz).

Olszańska Klementyna, nauczycielka szkoły w Białymkamieniu (Złoczów); Orłowska Helena, nauczycielka 3-kl. szkoły w Bachórcu (Przemyśl).

Petruniakowa Józefa, kierowniczka 3-kl. szkoły w Niezwiskach (Horodenka); Pękalska Zofja, nauczycielka 7-kl. szkoły w Przemyślanach; Pieprzakowa Zofja, nauczycilka 7-kl. szkoły w Trembowli; Przybylska Sabina, b. nauczycielka 2-kl. szkoły w Brzostowej Górze (Kolbuszowa).

Romanów Bazyli, kierownik 2-kl. szkoły w Czyżykowie (Lwów).

Schreiber Tewl, nauczyciel 7-kl. szkoły męskiej im. Czackiego we Lwowie; Skoczyńska Kazimiera, nauczycielka 7-kl. szkoły im. Konarskiego w Jarosławiu; Szarowa Michalina, nauczycielka 5-kl. szkoły w Krzemienicy (Łańcut).

Śliwińska Bronisława, nauczycielka 6-kl. szkoły w Wielkich Oczach (Jaworów).

Tryniecki Feliks, kierownik 2-kl. szkoły w Przychojcu (Łańcut).

Wachsmanowa Helena, nauczycielka 7-kl. szkoły żeńskiej w Chodorowie (Bóbrka).

Zajszły Grzegorz, kierownik 2-kl. szkoły w Mykietyńcach (Kosów); Zielska Aleksandra, nauczycielka 5-kl. szkoły w Glinianach (Przemyślany).

Żukowa Julja, nauczycielka 1-kl. szkoły w Wulce Krowickiej (Lubaczów).

Przeniesieni w stan pozasłużbowy: Olimpja Skórczyńska, nauczycielka 2-kl. szkoły w Hermanowicach (Przemyśl).

Zwolnieni: Ks. Stefan Chwatowski, nauczyciel religji rzym.-kat. 7-kl. szkoły w Kozłowie (Tarnopol).

Seminarja nauczycielskie.

Przeniesieni: Liskowicz Zbigniew, nauczyciel seminarjum męskiego w Czortkowie, do seminarjum męskiego w Zaleszczykach;

Szczepanowska Kamila, nauczycielka seminarjum żeńskiego w Brzeżanach, do seminarjum żeńskiego w Stanisławowie.

Spensjonowani: Czajkowski Stanisław, nauczyciel seminarjum męskiego w Samborze;

Germanówna Marja, nauczycielka I. seminarjum żeńskiego we Lwowie.

Zmarli: **Ks. Leonard Lasocki,** kanonik honorowy Kapituły Przemyskiej, dyrektor Państw. Seminarjum Naucz. Męskiego w Rudniku n. Sanem, zmarł we Lwowie dnia 23 września 1931 r. Nieubłagana śmierć przecięła nić żywota ś. p. ks. Leonarda Lasockiego, dyrektora Państw. Seminarjum Naucz. w Rudniku n. S. Nie danem Mu było nawet umrzeć wśród swoich, lecz zdala od rodziny w chwili, gdy udał się w sprawach służbowych do Lwowa, nagle i niespodziewanie uszedł w zaświaty troskliwy ojciec młodzieży, sumienny kierownik, dobry pedagog i prawdziwy przyjaciel grona nauczycielskiego.

Ś. p. ks. Lasocki, urodzony w r. 1874 w Sędziszowie, w woj. lwowskiem, studja teologiczne ukończył w Przemyślu, następnie pracuje jako wikary w miasteczku Strzyżowie nad Wisłokiem i tu daje się poznać z powodu niezwykłych zalet ducha szerszemu ogółowi. Wnet jednak przenie-

niono Go na inne stanowisko, bo w niedługim czasie zostaje katechetą przy szkole powszechnej im. Adama Mickiewicza w Rzeszowie.

Tu działalność ś. p. Zmarłego koncentrowała się nietylko w szkole, ale wychodziła daleko poza jej mury, zwłaszcza w dziedzinie spółdzielczości. Władze szkolne zamianowały Go w roku 1912 katechetą w państw. seminarjum naucz. w Rudniku n. Sanem, awansując w roku 1916 na kierownika tegoż zakładu, a w roku 1919 na dyrektora.

Przez 20 lat stykał się z młodzieżą tut. zakładu, wykształcił całe rzesze nauczycieli dla Narodu, dla Polski, żył tylko zakładem, w nim widział cel i treść swego życia. Dla młodzieży był nietylko dyrektorem, ale i wyrozumiałym opiekunem, nic też dziwnego, że wychowankowie odpłacali Mu się wdzięcznością i serdecznem umiłowaniem.

Bardzo miły w obejściu towarzyskiem, przykuwał serca wszystkich do Siebie, gdziekolwiek się ukazał. Grono nauczycielskie tut. zakładu straciło w ś. p. ks. Leonardzie Lasockim prawdziwego przyjaciela, który zawsze śpieszył z pomocą, ile razy zaszła tego potrzeba.

Całe miasteczko Rudnik n. Sanem zostało poruszone nagłym zgonem ś. p. ks. Lasockiego, bo też to był człowiek, który na tutejszym terenie ma niepospolite zasługi, a nie istnieje tu prawie żadne towarzystwo, w któremby ś. p. Zmarły nie pozostawił śladu Swej działalności.

Cześć Jego pamięci!

Szkoły średnie ogólno-kształcące.

Pan Minister W. R. i O. P. zarządzeniem z dnia 24 września 1931 r. Nr. B. P. 6874/31 powierzył **p. Henrykowi Hollendrowi,** dyrektorowi gimnazjum XII. we Lwowie, pełnienie obowiązków okręgowego wizytatora szkół w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

Pan Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 1 października 1931 r. Nr. II. 15434/31 powierzył **p. Piotrowi Urbanowi,** profesorowi gimnazjum XII. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika gimnazjum XII. we Lwowie.

Pan Kurator O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. II. 15625/31 powierzył **p. Janowi Babijowi,** nauczycielowi gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, pełnienie obowiązków kierownika filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie.

Mianowani: Dr. Berman Izydor, nauczycielem gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Bętkowski Walerjan, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju; Dr. Blaustein Leopold, nauczycielem gimnazjum IX. we Lwowie.

Drogomirska Leontyna, nauczycielką gimnazjum w Brzozowie.

Dr. Hausknecht Ludwik, nauczycielem gimnazjum II. w Przemyślu.

Ks. Konowalec Włodzimierz, nauczycielem gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie; Ks. Krzyżanowski Kazimierz Teofil, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju.

Róg Tadeusz, nauczycielm gimnazjum w Buczaczu.

Dr. Schreiberówna Karolina, nauczycielką gimnazjum w Kamionce Strumiłowej; Dr. Stachoń Bolesław, nauczycielem gimnazjum II. w Stryju.

Przeniesieni: Fediuk Mikołaj, nauczyciel gimnazjum II. im. Kazimierza Morawskiego w Przemyślu, do gimnazjum w Rawie Ruskiej.

Dr. Kernycznyj Daniel, pozostający w stanie nieczynnym nauczyciel b. gimnazjum z r. j. n. w Tarnopolu, do gimnazjum im. Kazimierza Wielkiego w Zduńskiej Woli; Kowbuz Aleksy, nauczyciel gimnazjum z r. j. n. w Kołomyi, do gimnazjum w Rohatynie.

Łuszpiński Platon, profesor filji gimnazjum z r. j. n. we Lwowie, do gimnazjum II. we Lwowie.

Tymoszczuk Grzegorz, profesor gimnazjum I. im. Mieczysława Romanowskiego w Stanisławowie, do gimnazjum w Trembowli.

Szczerbowska Stanisława, sekretarka seminarjum męskiego we Lwowie, do gimnazjum żeńskiego im. kr. Jadwigi we Lwowie; Szpetkowska Zofja, sekretarka seminarjum żeńskiego w Przemyślu, do gimnazjum I. im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Stryju.

Przeniesieni w stan nieczynny: Oleg Celewicz, profesor gimnazjum z r. j. n. w Stanisławowie.

Uchylono zwolnienia: Biernackiego Rudolfa Tadeusza, nauczyciela gimnazjum III. w Stanisławowie i przeniesiono do gimnazjum w Sanoku.

Ogonowskiego Stefana, nauczyciela gimnazjum w Czortkowie.

Szkolnictwo zawodowe.

Mianowani: Dr. Golińska Jadwiga, nauczycielką Państwowej Rolniczej Szkoły Sadownictwa, Warzywnictwa i Pszczelarstwa w Zaleszczykach fundacji im. J. K. I. Hohendorffa w Szutromińcach.

Spensjonowani: Juljan Krupski, nauczyciel Państw. Szkoły Technicznej we Lwowie.

Zmarli. **Juljan Buczek,** nauczyciel Państw. Szkoły Handlowej i Liceum Handlowego w Przemyślu, zmarł dnia 13 września 1931 r.

Niespodziewana śmierć zasłużonego pedagoga wywarła bardzo silne wrażenie na znajomych, kolegach i wychowankach. Do ostatniej chwili czynny, po raz ostatni odprowadził w tragiczną niedzielę młodzież do kościoła na nabożeństwo, jakgdyby z nią chciał się pożegnać.

Odszedł w zaświaty w sile wieku, pełen energji i życia, pozostawiając w smutku żonę i troje małych dzieci.

Zawód nuczycielski kochał ś. p. Zmarły całą duszą; wpajał w młodzież prócz wiedzy umiłowanie porządku i sumiennej pracy. Stworzył prawie z niczego bogaty i wzorowy gabinet towaroznawczy, będący chlubą zakładu. Wykonał własnoręcznie wiele godnych uwagi gablot na okazy towaroznawcze. Wszystkie wolne chwile spędzał w tym gabinecie, przygotowując coraz to nowe okazy, by niemi uprzystępnić młodzieży naukę swego przedmiotu.

Praktykę nauczycielską rozpoczął w szkolnictwie powszechnem. W następstwie wytrwałej pracy nad sobą zdaje potem na uniwersytecie lwowskim egzamin na nauczyciela średnich szkół handlowych z geografji gospod. i towaroznawstwa.

Liczne rzesze społeczeństwa przemyskiego i młodzież obu zakładów naukowych odprowadziły śmiertelne szczątki na miejsce wiecznego spoczynku dnia 15 września b. r.

Cześć Jego pamięci!

Konkursy.

Konkursy na stanowiska kierowników publ. szkół powszechnych

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
1	Bohorodczany	Babcze	2 kl.	koeduk.	—	ruski	3 ubik.	400 m²	
2	„	Bohorodczany Stare	5 „	„	—	pol.-r.	—	2 mg	
3	„	Dzwiniacz	3 „	„	—	„	3 „	$2^3/_4$ mg	
4	„	Hlebówka	3 „	„	—	ruski	3 „	2 mg	
5	„	Horocholina I	4 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
6	„	Hryniówka	2 „	„	—	ruski	3 „	$^1/_4$ mg	
7	„	Iwanikówka	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
8	„	Kryczka	2 „	„	—	„	—	2 mg	
9	„	Lachowce	6 „	„	—	„	—	$2^1/_4$ „	Pierwszeństwo mają kand. z egz. wydz. lub w. k. n.
10	„	Horocholina Las	2 „	„	—	„	2 „	—	
11	„	Posiecz	3 „	„	—	„	—	2 mg	
12	„	Sadzawa	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	
13	„	Starunia	3 „	„	—	„	3 „	2 mg	
14	„	Starunia Krasza	3 „	„	—	pol.-r.	3 „	—	
1	Drohobycz	Delawa	2 „	„	—	„	—	—	Konk. 3-ci
1	Horodenka	Czernelica	7 „	„	—	„	3 „	1 mg	Pierwszeństwo mają z w. k. n.
1	Kołomyja	Kamionka Wielka-Garby	2 „	„	—	polski	2 „	52 ar.	
1	Nadwórna	Dobrotów	2 „	„	—	pol.-r.	—	1·1 ha	Konk. 3-ci
2	„	Hawryłówka	4 „	„	—	„	3 „	2 mg	
3	„	Mołotków	2 „	„	—	„	—	0·4 h	Konk. 3-ci
4	„	Osław Biały	4 „	„	—	„	—	1·1 ha	Konk. 2-gi
5	„	Osław Czarny	2 „	„	—	„	3 „	0·6 ha	Konk. 3-gi

L. p.	Powiat	Miejscowość	Stopień organizacyjny szkoły	Charakter (męska, żeńska, koedukacyjna) szkoły	Nazwa im. . . . . . . szkoły	Język wykładowy	Do użytku kierownika: mieszkanie służbowe złożone z . . . ubikac.	Do użytku kierownika: grunt o obszarze	Uwaga
6	**Nadwórna**	Majdan Górny	2 kl.	koeduk.	—	pol.-r.	3 ubik.	1·1 ha	Konk. 2-gi
7	„	Wołosów	3 „	„	—	polski	2 „	3 ha	Konk. 2-gi
8	„	Worochta	2 „	„	—	„	—	—	Konk. drugi
1	**Przemyślany**	Zadwórze	5 „	„	—	„	3 „	0·9035 ha	
1	**Przeworsk**	Krzeczowice	5 „	„	—	„	3 „	13 a 68 m²	Pierwszeństwo mają kand. z w. k. n.
1	**Radziechów**	Szczurowice	4 „	„	—	„	—	15 a	
2	„	Witków Nowy	5 „	„	—	„	—	213 a	
1	**Rohatyn**	Bołszowce	7 „	„	—	„	4 „	0 58 h	Pierwszeństwo mają kandyd. z w. k. n.
1	**Sanok**	Zagórz	7 „	„	–	„	—	—	Konk. 2-gi
1	**Zborów**	Bohutyn	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	½ ha	Konk. 2-gi
2	„	Bzowica	2 „	„	—	polski	3 „	½ ha	
3	„	Jarosławice	2 „	„	—	pol.-r.	3 „	1½ „	Konk. 3-ci
4	„	Meteniów	2 „	„	—	ruski	3 „	1 ha	
5	„	Młynowce	2 „	„	—	pol.-r.	—	½ ha	Konk. 3-ci
6	„	Gaje Roztockie	3 „	„	—	„	—	0·56 ha	Konk. 3-ci
7	„	Hodów	3 „	„	—	„	3 „	½ ha	Konk. 3-ci
8	„	Nesterowce	3 „	„	—	polski	3 „	½ ha	Konk. 3-ci
9	„	Zarudzie	4 „	„	—	pol.-r.	4 „	1 ha	Konk. 3-ci
1	**Żydaczów**	Cucułowce	2 „	„	—	polski	—	2 mg	Konk. pon.
2	„	Manasterzec	3 „	„	—	pol-r.	3 ubik.	2 mg	

Podania o posady objęte powyższym konkursem należy wnosić drogą służbową w terminie do końca grudnia 1931 r.

Wolne posady nauczycieli podwładnych.

W powiecie krośnieńskim:

Posada nauczyciela samoistnego 1-kl. szk. powsz. w Chorkówce. Język wykładowy polski, mieszkanie służbowe składa się z 2. pokoi i kuchni, budynek murowany, ogród szkolny (6 a.), odległość od Krosna 10.6 km.

W powiecie śniatyńskim:

Posada nauczyciela religii mojżeszowej w 7-klasowej szkole męskiej w Śniatynie. Kandydat będzie obowiązany udzielać nauki religii swego wyznania w szkole 7-klasowej żeńskiej w Śniatynie i 5-klasowej mieszanej w Śniatynie na Bałkach.

Ogłoszenia.

Statut organizacyjny Ministerstwa W. R. i O. P.

(Wyciąg z Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 100).

Uchwałą Rady Ministrów z dnia 9 września 1931 r. (Monitor Polski z dnia 9 września 1931 r. Nr. 213, poz. 287), został zatwierdzony nowy statut organizacyjny Ministerstwa W. R. i O. P.

Ministerstwo W. R. i O. P. składa się z Biura Personalnego i 5 departamentów: I. Ogólnego, II. Szkolnictwa Ogólno-kształcącego, III. Szkolnictwa zawodowego, IV. Nauki i Sztuki, V. Wyznań Religijnych, — oraz z Wydziału Archiwów Państwowych, który jednak nie wchodzi w skład departamentów.

Na czele Biura Personalnego stoi podległy bezpośrednio ministrowi, względnie podsekretarzowi stanu, szef Biura Personalnego, na czele Departamentu Ogólnego i jednego z departamentów stoją podsekretarze stanu, innemi kierują dyrektorowie departamentów, na czele Wydziału Archiwów Państwowych stoi naczelny dyrektor Archiwów Państwowych.

Biuro Personalne opracowuje w porozumieniu z właściwemi departamentami projekty ustaw, rozporządzeń i zarządzeń o charakterze normatywnym w sprawach osobowych; współpracuje w ustalaniu zasad organizacji personalnej i szkoleniu personelu urzędniczego; w porozumieniu z właściwemi departamentami załatwia sprawy osobowe profesorów i nauczycieli wszelkich kategoryj szkół, podległych Ministerstwu, oraz urzędników i niższych funkcjonarjuszów Ministerstwa i podległych mu władz, urzędów i instytucyj; załatwia sprawy uposażeniowe, emerytalne, sprawy związane z zaopatrzeniem, opartem na specjalnych tytułach prawnych; prowadzi obronę w sprawach personalnych przed Najwyższym Trybunałem Administracyjnym; załatwia sprawy odznaczeń; prowadzi ewidencję i statystykę personalną profesorów i nauczycieli oraz urzędników i niższych funkcjonarjuszów.

I. Departament Ogólny składa się z 5 wydziałów: 1) Organizacyjno-Prawnego, 2) Budżetowo-Rachunkowego, 3) Polityki Oświatowej, 4) Pro-

gramowego i 5) Wychowania Fizycznego i Higjeny Szkolnej; nadto w skład Departamentu Ogólnego wchodzi Sekretarjat Ministerstwa, obejmujący sekretarjat osobisty Ministra, kancelarję główną, intendanturę oraz administrację wydawnictw.

II. Departament Szkolnictwa Ogólno-kształcącego składa się z 3-ch wydziałów: 1) Wydział szkolnictwa Powszechnego, 2) Szkolnictwa Średniego, 3) Oświaty Pozaszkolnej.

III. Departament Szkolnictwa Zawodowego składa się z 3-ch wydziałów: 1) Szkół Techniczno-Przemysłowych, 2) Szkół Rzemieślniczo-przemysłowych oraz 3) Szkół Handlowych i Gospodarczych.

IV. Departament Nauki i Sztuki składa się z 2-ch wydziałów: 1) Nauki i Szkół Wyższych i 2) Sztuki.

V. Departament Wyznań Religijnych załatwia sprawy, wynikające ze stosunku Państwa do wyznania katolickiego, innych wyznań chrześcijańskich i wyznań niechrześcijańskich.

(Wydział Archiwów Państwowych obejmuje zarząd archiwów państwowych i ich kompletowanie oraz rewindykację państwowych zbiorów archiwalnych w kraju i z zagranicy, ochronę zabytków archiwalnych i opiekę naukową i techniczną nad archiwami i zbiorami archiwalnemi niepaństwowemi).

Komisje egzaminacyjne dla nauczycieli szkół powszechnych.

Zmiana rejonów komisyj egzaminacyjnych dla egzaminów praktycznych.

Nr. I. K. N. 5199/31. Kuratorjum O. S. Lw., zmieniając zarządzenie tutejsze z dnia 26 lutego 1929 r. Nr. I. 7904/29 (Dz. Urz. Kur. z roku 1929, strona 127), przyłączyło rejon egzaminacyjny VII. z siedzibą w Rudniku nad Sanem, do rejonu egzaminacyjnego VI. z siedzibą w Przemyślu do końca obecnej kadencji, t. j. do końca roku kalendarzowego 1931.

P. Kurator O. S. Lw. zamianował:

1) rozporządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. K. N. 5199/31 p. Franciszka Grodzickiego zastępcą przewodniczącego komisji egzam. rejonu VI. z siedzibą w Przemyślu, zaś wszystkich członków komisji egzam. rejonu VII. w Rudniku n. S. członkami komisji egzam. rejonu VI. w Przemyślu na ten sam okres czasu.

2) rozporządzeniem z dnia 3 października 1931 r. Nr. I. K. N. 5915/31 p. Marję Smoczkiewiczównę, nauczycielkę szkoły powszechnej w Jarosławiu i p. Leopolda Trochanowicza, nauczyciela szkoły powszechnej w Jarosławiu, na resztę okresu egzaminacyjnego 1929—1931 członkami państwowej Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli publicznych szkół powszechnych dla rejonu VI. w Przemyślu.

3) rozporządzeniem z dnia 12 października 1931 r. Nr. I. K. N. 6198/31 p. Józefa Romanowskiego, nauczyciela seminarjum nauczycielskiego męskiego w Sokalu, zastępcą prezesa komisji egzaminacyjnej rejonu X. z siedzibą w Sokalu na czas do końca roku 1931.

Okręgowa Komisja Dyscyplinarna we Lwowie.

Dr. Józef Marczyński, komisarz rządowy Kasy Chorych i dr. Józef Reinländer, em. starosta grodzki we Lwowie, zostali na podstawie art. 156 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462) powołani na członków Okręgowej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli szkół istniejących na obszarze okręgu szkolnego lwowskiego w miejsce Antoniego Szultisa i dr. Władysława Hojnackiego. (Patrz Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1928 r., str. 36).

Zakładanie i utrzymywanie publicznych szkół powszechnych.

(Sprostowanie błędu).

Obwieszczeniem Ministra W. R. i O. P. w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Ministrem Skarbu z dnia 6 czerwca 1931 roku Dz. U. R. P. Nr. 70, p. 576, sprostowano błąd w rozporządzeniu z dnia 5 lipca 1923 (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 574) w przedmiocie wykonania ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. z 1924 r., str. 158) w sposób następujący:

W wierszu szóstym § 23 zamiast: „nie umożliwione" — powinno być: „nie uniemożliwione".

Wydalenie ze służby nauczycielskiej.

Kuratorjum O. S. Lw. zarządzeniem z dnia 23 września 1931 roku Nr. O. 604/31 wydaliło p. Marjana Nawojskiego, kierownika 5 kl. publicznej szkoły powszechnej w Krzeczowicach (Przeworsk), ze służby nauczycielskiej na zasadzie postanowień art. 79 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 530), w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3 lutego 1928 r. (Dz. U. Rz. P. Nr. 47, poz. 462).

Wykluczenie ucznia.

Nr. II. 14291/31. Kuratorjum O. S. Lw. wykluczyło Tadeusza Krasonia, b. ucznia klasy siódmej państwowego gimnazjum w Tarnobrzegu, urodzonego dnia 29 maja 1909 r. w Miechocinie, powiat Tarnobrzeg, od studjów w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich i szkołach zawodowych państwowych i prywatnych w tutejszym okręgu.

Państwowy Instytut Nauczycielski w Warszawie — zmiana adresu.

Nr. O. 1847/31. Państwowy Instytut Nauczycielski został przeniesiony z lokalu na ul. Szopena 16, w Aleje Ujazdowskie Nr. 20, wobec czego należy kierować wszelką korespondencję pod nowym adresem.

Tablice fabrykacji ołówków i stalówek.

Towarzystwo Akc. Fabryk Ołówków St. Majewski i S-ka w Pruszkowie oświadczyło gotowość dostarczenia szkołom bezpłatnie nieoszklonych tablic fabrykacji ołówków i stalówek.

Szkoły lwowskie mogą otrzymać tablice u zastępcy tejże firmy dr. T. Gutkowskiego we Lwowie, ul. Spółdzielcza 4 (Telefon Nr. 97-12), zaś szkoły pozalwowskie mogą kierować zamówienia wprost do fabryki w Pruszkowie.

Diorama miasta Lwowa.

Nr. O. 1617/31. Na Placu Targów Wschodnich we Lwowie, w pawilonie Polskiego Banku Handlowego, otwartą została Diorama miasta Lwowa, ukazująca w plastycznej a barwnej formie Lwów dawny, a Lwów współczesny.

Pożądanem jest, by Dyrekcje i Kierownictwa szkół zwróciły młodzieży uwagę na ten obraz i zachęciły ją do zwiedzania Dioramy.

Administracja Panoramy Racławickiej i Dioramy poczynią wszelkie udogodnienia i ulgi byle jak najszersze koła młodzieży mogły zobaczyć te pożyteczne i prawdziwe dzieła sztuki.

Część druga.

JAN PNIEWSKI
Instruktor Ministerjalny.

Uzasadnienie układu materjału w programie nauki fizyki w seminarjach nauczycielskich.

Program każdego przedmiotu nauczania można rozpatrywać z dwóch punktów widzenia:

1. co do treści — czyli doboru materjału i 2. co do układu tego materjału.

O doborze materjału decydują: a) przygotowanie uczniów, wstępujących do szkoły — czyli zasób wiadomości, jakie przynoszą ze sobą z domu lub innej szkoły; b) wiek uczniów; c) charakter samej szkoły, dla której dany program jest opracowany; d) wreszcie czas, przeznaczony na nauczanie tego przedmiotu.

Te same mniej więcej czynniki wpływają i na układ materjału w programie; odgrywają tu jednak rolę i względy dydaktyczne oraz wzajemna zależność między programami pokrewnych przedmiotów.

Zastanówmy się pokrótce nad temi czynnikami, decydującemi o doborze i układzie materjału programu przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich.

Młodzież wstępująca do seminarjów, w wieku od 14 do 16 lat, w większości swej przychodzi ze szkół powszechnych, znajdujących się w okolicznych wsiach i miasteczkach, nieliczni tylko kandydaci zgłaszają się z gimnazjów lub innych szkół. Pozornie więc zdawaćby się mogło, że zasób

wiadomości i poziom umysłowy tej młodzieży powinien być mniej więcej jednakowy.

Wiemy jednak, choćby z egzaminów wstępnych, że tak nie jest, że kandydaci do seminarjów mają bardzo różne przygotowanie, wpływają bowiem na to rozmaite warunki pracy w szkołach powszechnych.

Ażeby się zorjentować w stanie przygotowania naukowego młodzieży, wstępującej na kurs pierwszy, prezprowadziłem ankietę w dwóch seminarjach.

W ankiecie były takie pytania:

1. W jakiej szkole uczyłeś się przed wstąpieniem do seminarjum?
2. Czy w tej szkole była pracownia fizyko-chemiczna?
3. Czy były robione jakie doświadczenia z fizyki i chemji?
4. Czy uczniowie robili ćwiczenia własnoręcznie czy też doświadczenia demonstrował nauczyciel.

Wynik ankiety był następujący: na 80 uczniów i uczennic tylko 1 był w takiej szkole, gdzie była pracownia fizyko-chemiczna i ten właśnie wykonywał ćwiczenia własnoręcznie; 25% widziało doświadczenia, demonstrowane przez nauczyciela w klasie; reszta, t. j. 75% wogóle żadnych doświadczeń nie widziała, a przyrządy zna tylko z rysunków w podręczniku.

Ankietę tę przeprowadziłem w roku 1928-ym.

W ubiegłym roku zastosowałem podobną ankietę i na 71 odpowiedzi otrzymałem następujące wyniki: 45% przerabiało ćwiczenia własnoręczne (częściowo pokazy), 38% widziało tylko pokazy, ale nie ze wszystkich działów fizyki i chemji, wreszcie 17% nie widziało wogóle doświadczeń.

Obecnie więc sprawa nauczania propedeutyki fizyki i chemji w szkołach powszechnych posunęła się znacznie naprzód, ale tylko w większych miastach, gdzie są już zorganizowane pracownie fizyko-chemiczne. (W ostatniej ankiecie na 71 uczniów i uczennic — 53 kończyło szkoły powszechne w miastach).

Pocieszać się więc należy, że w przyszłości, gdy będziemy dostawali do seminarjów materjał, który całkowicie przejdzie przez pracownię szkoły powszechnej, możliwem będzie zredukowanie całego szeregu ćwiczeń elementarnych, wchodzących raczej w zakres programu propedeutyki fizyki i chemji a znajdujących się obecnie w programie seminaryjnym. Możnaby wtedy więcej czasu poświęcić na teoretyczne pogłębianie przerabianego materjału naukowego.

Tymczasem musimy w seminarjum w ciągu 4-ch pierwszych lat przy 11 godzinach tygodniowo przygotować nauczycieli, którzyby wynieśli ze szkoły wraz z odpowiednim zasobem wiadomości teoretycznych dostateczną wprawę w wykonywaniu doświadczeń.

To też materjał, zawarty w programie przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich tak jest ułożony, aby wszystkie czynniki, jak wiek uczniów, przygotowanie oraz czas na nauczanie fizyki i chemji, mogły być w nim uwzględnione.

Prócz tego wzięto również pod uwagę programy pokrewnych przedmiotów, jak matematyki i przyrody żywej i geografji, z któremi przyroda martwa ma wiele punktów stycznych.

Tak więc pierwsze trzy czynniki wpłynęły na dobór i układ materjału w ten sposób, że przesunięto punkt ciężkości na stronę doświadczalną, rezygnując często z teoretycznych wywodów.

Szczególnie wyraźnie zaznacza się to w I. części programu (I. i II. kurs), gdzie mowa jest o fizycznych i chemicznych własnościach ciał.

Mamy tu właśnie możność stosowania bardzo licznych i stosunkowo łatwych doświadczeń, nadających się w większości na ćwiczenia własnoręcznie nawet w średnio zaopatrzonej pracowni. Uczeń będzie miał tu możność nabycia dostatecznej wprawy w wykonywaniu doświadczeń i umiejętnego obchodzenia się z przyrządami.

W II-giej części programu, gdzie mowa jest o energji, doświadczenia są już o wiele trudniejsze, a często nawet niemożliwe do wykonania w zakresie szkoły średniej, wymagające nieraz subtelnych, skomplikowanych i kosztownych przyrządów.

Musimy tu już z konieczności częściej zastępować ćwiczenia uczniowskie pokazem, a nieraz nawet wogóle zrezygnować z doświadczenia, poprzestając na teoretycznem ujęciu danego zjawiska.

Będziemy to jednak mogli uczynić tem łatwiej, im lepiej pod względem metodycznym potraktujemy I-szą część programu, im więcej ćwiczeń wykonają sami uczniowie.

A właśnie w I-ej części programu mamy możność potraktowania wielu partyj programu pod względem metodycznym bez zarzutu.

Możemy tutaj zastosować metodę właściwą naukom doświadczalnym, a polegającą na tem, że praca ucznia podzielona będzie na 4 etapy:

1. gromadzenie materjału doświadczalnego,
2. systematyzowanie tego materjału, wnioskowanie, uogólnianie i konstruowanie teorji (indukcja),
3. przewidywanie faktów nieznanych, a wynikających z poznanych teoryj (dedukcja) i
4. sprawozdanie doświadczalne tych przewidywań.

Etapy 1 i 4 odbywają się z reguły w pracowni, 2 i 3 w klasie lub w domu.

Rozumie się, że niezawsze uda nam się w całości zastosować tę metodę, ale powinniśmy starać się zawsze stosować ją tam, gdzie to jest tylko możliwe. Pamiętać bowiem musimy, że lekcje nasze powinny być prowadzone pod względem metody możliwie jak najlepiej, gdyż znaną jest rzeczą, że nasi uczniowie w przyszłości, jako nauczyciele, będą się wzorowali jedynie na naszych lekcjach.

I nie należy się łudzić, że w ciągu tych kilkunastu godzin metodyki fizyki na kursie piątym zdołamy przygotować swoich wychowanków do właściwego nauczania fizyki i chemji w szkołach powszechnych, jeżeli w ciągu 4-ch lat nie będziemy starali się dawać im wzorów ze swoich lekcyj.

Na lekcjach metodyki będziemy mogli tylko uzasadnić teoretycznie naszą metodę pracy, jaką stosujemy przy nauczaniu przyrody martwej na niższych kursach, ilustrując nasze wywody przykładami, zaczerpniętemi z tych partyj programu, które mogliśmy przeprowadzić wzorowo pod względem metodycznym.

Po tych ogólnych uwagach, dotyczących doboru i układu materjału w programie przyrody martwej w seminarjach nauczycielskich, postaram się uzasadnić układ poszczególnych części programu oraz wykazać wzajemne ich powiązanie.

Wbrew ogólnie i oddawna przyjętemu zwyczajowi, rozpoczynamy naukę o przyrodzie martwej nie od mechaniki, która na tym poziomie nie mogłaby być traktowana systematycznie, choćby ze względu na niedostateczne jeszcze przygotowanie młodzieży z matematyki, lecz od zaznajomienia uczniów z łatwemi do ustalenia ogólnemi własnościami ciał. Rozpoczynając nauczanie fizyki od mechaniki, musielibyśmy zaraz na początku zrezygnować z laboratoryjnej metody pracy, gdyż trudno byłoby nam, zwłaszcza przy skromnem zaopatrzeniu pracowni, zorganizować tu ćwiczenia uczniowskie.

Wreszcie na tym poziomie nie byłoby wskazanem rozpoczynanie nauczania fizyki od pojęć tak abstrakcyjnych, jak np. pojęcie masy, przyśpieszenia, szybkości w ruchu zmiennym i t. p.

Należy raczej rozpocząć naukę od rzeczy bardziej konkretnych i zjawisk możliwie najprostszych, a nawet często już znanych młodzieży z życia codziennego.

Dlatego też w pierwszej części programu (kurs I i II) umieszczona — jak to wyżej zaznaczyłem — jest nauka o własnościach fizycznych i chemicznych ciał.

Jako punk wyjścia bierzemy pomiary rozciągłości i ciężaru ciał. Aby jednak uzasadnić konieczność robienia pomiarów, poprzedzamy je oceną wielkości „na oko", sprawdzamy następnie wyniki, stosując pomiary coraz dokładniejsze, omawiając za każdym razem popełnione błędy oraz wskazując ich źródło.

Jednocześnie staramy się wskazać uczniom celowość stosowania odpowiedniej dokładności tam, gdzie to jest potrzebne. Zdarza się bowiem nieraz, że uczniowie ważą jakieś ciało z dokładnością do 0.01 gr, a pomiar objętości tego ciała cylindrem miarowym mogą wykonać tylko z dokładnością do 0,5 cm^3; wreszcie obliczają ciężar właściwy tego ciała z dokładnością do 0,0001, a nieraz i większą jeszcze, jeżeli liczby nie dzielą się bez reszty.

Pomiary rozciągłości i ciężaru ciał traktujemy jako wstęp. Korzystamy przytem z licznych tu doświadczeń i ćwiczeń własnoręcznych i staramy się odrazu wdrożyć ucznia do pracy laboratoryjnej, umiejętnego prowadzenia notatek, rysowania przyrządów i t. p.

Po tym wstępie rozpoczynamy właściwy program. Gromadzimy najpierw materjał doświadczalny, z którego następnie wyniknie pierwszy zarys cząsteczkowej budowy materji.

Przerabiamy w tym celu szereg ćwiczeń jakościowych na rozszerzalność cieplną ciał, ich ściśliwość bez zmiany ciężaru całkowitego, rozpuszczalność wreszcie dyfuzję i osmozę.

Mamy tu właśnie pierwszy i drugi etap pracy ucznia: gromadzenie materjału doświadczalnego, wyciąganie wniosków, uogólnienia i konstruowanie teorji.

Wyłoni się tu jednak wątpliwość, jak mianowicie pogodzić cząsteczkową budowę ciał, zwłaszcza stałych, z ich trwałym kształtem. Zkolei więc zjawi się tu zagadnienie spójności, której istnienie w ciałach stałych jest nieomal oczywiste, dla cieczy jednak wypadnie ją potwierdzić doświadczalnie.

Jak widzimy, następuje tu trzeci i czwarty etap pracy ucznia: przewidywanie nowych faktów i doświadczalne ich sprawdzanie.

W związku ze spójnością zapoznajemy uczniów ze zjawiskiem przylegania.

Nastręczy się tu jednocześnie przy badaniu przylegania cieczy konieczność bliższego zapoznania się z własnościami błonki powierzchniowej i związanego z nią zjawiska włoskowatości.

W ten sposób w umysłach uczniów wytwarza się coraz pełniejszy obraz cząsteczkowej budowy materji.

Już w tej pierwszej partji programu widoczna jest charakterystyczna cecha układu materjału, która zresztą będzie się przejawiać i w dalszych partjach, a zwłaszcza w programie chemji, mianowicie ścisła łączność poszczególnych tematów.

Mamy tu możność uniknięcia narzucania uczniom tematów ćwiczeń, gdyż wynikają one, jako logiczna konieczność z poprzednich już przerobionych zagadnień. Wystarczy tu nieraz lekkie napomknięcie czy też nieznaczne naprowadzenie ze strony nauczyciela, a już uczeń sam dalej wysunie nowe zagadnienia i zaprojektuje plany ćwiczeń.

Takie wreszcie wiązanie poszczególnych zagadnień w pewną logiczną całość ma i tę zaletę, że przyczynia się do łatwiejszego utrwalenia w pamięci ucznia przerobionego materjału. Będzie ono tym cementem, łączącym cegiełki poszczególnych lekcyj w trwałą i harmonijną budowę.

Przy omawianiu wewnętrznej struktury materji coraz wyraźniej zarysowuje się podział jej na trzy stany skupienia. Zkolei więc zajmiemy się teraz nieco szczegółowiej zbadaniem własności cieczy i gazów, odkładając na później właściwości ciał stałych. Tu zaś wskażemy tylko charakterystyczną ich cechę — sprężystość kształtu.

Stwierdziwszy na wstępie zasadnicze różnice między cieczami i gazami, rozpatrzymy następnie wspólne ich własności jako płynów oraz warunki ich równowagi, gdy są w spoczynku (hydrostatyka i aerostatyka); zaznaczamy przytem różnice ilościowe w zachowaniu się cieczy z jednej strony, z drugiej — gazów.

Badamy wreszcie równowagę hydrodynamiczną, która posłuży nam jako model do zrozumienia równowagi termodynamicznej (przepływ ciepła).

W kalorymetrji znów będziemy mogli posługiwać się modelami, zaczerpniętemi z hydrostatyki.

Podział ciał na trzy stany skupienia jest oczywiście względny, zależny od temperatury tych ciał. To też jako dalszy ciąg nauki o cieple następują zmiany tych stanów skupienia pod wpływem ogrzewania.

Dochodzimy tu do własności ciał w stanie znacznego rozrzedzenia (własność par i gazów).

W tem miejscu uzupełniamy jakościowe ćwiczenia na rozszerzalność cieplną ciał ćwiczeniami ilościowemi.

Mamy teraz już dosyć dużo poznanych zjawisk, które łącznie ze zjawiskami dyfuzji i osmozy oraz ruchami Browna pozwolą nam wytworzyć pierwszy, aczkolwiek niezupełny jeszcze, elementarny zarys teorji kinetycznej.

Dalszym etapem nauki o budowie materji byłby zarys teorji atomowej. Do tego jednak trzeba przygotować odpowiedni materjał doświadczalny. Musimy więc najpierw przerobić szereg ćwiczeń jakościowych i ilościowych z początków chemji, aby stworzyć sobie dostateczną podstawę doświadczalną, na której następnie możnaby oprzeć teorję atomową.

Od tych właśnie ćwiczeń rozpoczynamy program kursu II-go.

Łącznikiem wiążącym materjał przerabiany na kursie II-gim z materjałem zawartym w programie kursu I-go, są własności ciał stałych, o których była tylko wzmianka na początku programu kursu I-go.

Program więc kursu I-go kończymy rozpatrzeniem ważniejszych własności ciał stałych, a zwłaszcza metali.

Szczegółowe uzasadnienie układu materjału programu chemji będzie tematem osobnego referatu, ponieważ układ materjału w tej części programu różni się zasadniczo od powszechnie przyjętych schematów.

Ograniczę się więc tylko do rozpatrzenia tej części programu kursu II-go, która wiąże się ze zjawiskami elektrotechnicznemi i prądem galwanicznym.

W programie przyrody martwej zespolone zostały w jedną całość trzy dziedziny nauki: fizyka, chemja i mineralogja. I słusznie, wszak wytłumaczenie wielu zjawisk chemicznych wymaga znajomości fizyki — i odwrotnie — nie będziemy często mogli dokładnie wyjaśnić niektórych zjawisk fizycznych bez wiadomości z chemji.

Z tego też względu w program chemji przy rozpatrywaniu rozkładu soli wpleciona została część nauki o elektryczności, aby potem, korzystając z zasadniczych wiadomości o jonach, można było lepiej oświetlić szereg reakcyj chemicznych.

Przy okazji w związku z elektrochemją przerabiamy ćwiczenia z prądem galwanicznym.

Naukę o własnościach ciał fizycznych i chemicznych kończymy działem, omawiającym zasadnicze wiadomości z chemji organicznej.

Tę pierwszą część programu, znacznie odbiegającą w swym układzie od schematów, przyjętych w programach szkół średnich, spróbowałem ująć schematycznie; chodziło mi też o wykazanie przewodniej myśli w tej części programu oraz przedstawienie powiązania poszczególnych tematów i zagadnień w jedną logiczną całość. Zdarzało mi się bowiem nieraz słyszeć z ust młodszych zwłaszcza kolegów, którzy, pracując w seminarjum pierwszy rok, nie zdołali jeszcze dostatecznie wniknąć w ideę tego programu, że w tej właśnie części brak związku między poszczególnemi działami, że panuje tu jakoby chaos w układzie materjału.

Kto jednak przepracował ten program w seminarjum, stosując jak najszerzej metodę ćwiczeń uczniowskich, ten przyzna, że taki właśnie układ materjału w programie seminarjum najbardziej odpowiada warunkom, które już poprzednio wymieniłem.

Jedynie w wyjątkowych warunkach, gdyby nie było w seminarjum pracowni, a więc bez ćwiczeń uczniowskich, program ten, jak zresztą i każdy inny, mógłby istotnie nie dać dobrych wyników. Obecnie jednak mamy już we wszystkich seminarjach pracownie lepiej lub gorzej urządzone i wyposażone w przyrządy, a do ćwiczeń w tej części programu potrzebne są przyrządy dość proste i niedrogie, tak że każde seminarjum może się w nie zaopatrzyć nawet przy bardzo skromnych środkach pieniężnych.

Na kursie III-cim rozpoczynamy drugą część programu, w której układ materjału niewiele odbiega od ogólnie przyjętych zasad w programach innych szkół. Ograniczę się więc tylko do kilku uwag o tej części programu.

Mechanikę rozpoczynamy od nauki o ruchach, przechodząc następnie do zasad dynamicznych Newtona.

Przy rozpatrywaniu ruchu jednostajnego po kole zapoznajemy uczniów z mechaniką nieba.

Wreszcie dajemy uczniom zasadnicze pojęcia o ruchach harmonicznych i ruchu falowym, a w związku z tem bierzemy naukę o głosie i tem kończymy pierwszy dział mechaniki.

Zkolei przystępujemy do obszernego działu, traktującego o pracy i energji. Korzystamy tu ze sposobności, aby dać zasadnicze pojęcie z termodynamiki i uzupełnić nieco teorję kinetyczną.

Program III-go kursu kończymy rozpatrzeniem różnych rodzajów energji.

Na kursie IV-tym wracamy jeszcze raz do elektryczności. Będziemy mogli na tym stopniu nieco szczegółowiej rozpatrzeć pole elektryczne i magnetyczne.

W związku z polem elektromagnetycznem i zmianami zachodzącemi w tem polu omawiamy fale elektromagnetyczne, które będą punktem wyjścia do nauki o promieniowaniu cieplnem i świetlnem.

Jak już wspomniałem na wstępie, w drugiej części programu rzadziej będziemy mogli stosować ćwiczenia uczniowskie, jednak i tu znajdziemy takie partje programu, jak składanie i rozkład sił, machiny proste, magnetyzm, optyka geometryczna i t. p., które można będzie przerobić na ćwiczeniach uczniowskich.

Mimo wszystko przeważać mogą na tym szczeblu wiedzy pokazy i teoretyczne wywody, ponieważ mamy do czynienia z młodzieżą starszą, zaprawioną już do umiejętnego obserwowania zjawisk, wyciągania wniosków i operowania pojęciami naukowemi.

Nie ulega wątpliwości, że materjał, zawarty w programie przyrody martwej, jest obszerny, a na przerobienie go mamy czasu bardzo niewiele (11 godzin tygodniowo), zwłaszcza jeżeli się stosuje ćwiczenia uczniowskie w szerszym zakresie. Zachodzi przeto nieodzowność podjęcia specjalnej troski w kierunku wyczerpania programu.

Przedewszystkiem musimy zastosować jak najdalej posuniętą oszczędność czasu, musimy starannie przygotowywać przed lekcjami przyrządy i materjały do ćwiczeń uczniowskich i pokazów, aby w czasie lekcji nie tracić na to cennego czasu.

Prócz tego dobra organizacja pracy uczniów również przyczyni się do znacznej oszczędności w czasie.

Wreszcie nie wszystkie partje programu można traktować jednakowo wyczerpująco. Zależy to od całego szeregu czynników, jak zaopatrzenie pracowni w przyrządy, urządzenie pracowni, zainteresowanie uczniów wreszcie osobiste zamiłowanie nauczyciela.

Spostrzegamy naprzykład, że uczniowie szczególnie interesują się zjawiskami elektrycznemi, a właśnie mamy dobrze zaopatrzony ten dział

w pomoce naukowe, możemy więc, a nawet powinniśmy, szczegółowiej potraktować ten dział, choćby nawet wypadło potem skrócić czas, przeznaczony na inne działy. Wszak każdy dział nauki, odpowiednio ujęty i dobrze przeprowadzony pod względem metodycznym, może być kształcącym i dać odpowiednie korzyści.

Nie znaczy to jednak, by można było opuszczać z programu całe rozdziały; musimy bowiem dać naszym uczniom zasadnicze wiadomości w zakresie całego programu, aby potem, gdy znajdą się w szkole powszechnej, mogli oprzeć się na tych wiadomościach i odpowiednio je tylko rozszerzać i pogłębiać.

Sprawozdanie roczne z pracy wychowawczej w 7 kl. publicznej szkole powszechnej żeńskiej im. Ks. St. Konarskiego we Lwowie.

Wychowanie w pełnem znaczeniu tego wyrazu to sprawa wogóle trudna i odpowiedzialna; wychowanie, które podejmuje szkoła, to częstokroć problem bardzo trudny, zwłaszcza gdy dziatwa pochodzi ze środowisk różnorodnych, a więc w różnych żyjąca warunkach i gdy klasy są bardzo liczne. Wychowawczyni, chcąc spełnić to główne zadanie, musi włożyć w pracę swą wiedzę i doświadczenie, rozum i serce a wraz z tem wszystkiem moc dobrej i wytrwałej woli.

Szkoła nasza, licząca w roku 1930/31 675 uczennic, ma właśnie powyżej wskazane trudności. Jest bardzo liczna i posiada materjał niejednolity. Uczennice szkoły tutejszej pochodzą ze sfery robotników, rzemieślników, handlowców i niższych funkcjonarjuszy państwowych lub miejskich, mały stosunkowo procent ze sfery zawodowej inteligencji. Większość to dzieci ludzi ubogich, pozostających w bardzo złych stosunkach materjalnych, a wielu z powodu obecnego bezrobocia wprost w rozpaczliwych. Warunki mieszkaniowe wogóle są ciężkie a często niemożliwe, zdarza się bowiem, że jedna izba jest mieszkaniem rodziny, składającej się z sześciu i więcej osób. Rzecz prosta, że stan zdrowotny dzieci z takich środowisk nie jest pomyślny.

Oddziaływanie intelektualne rodziny jest często bardzo słabe a nawet ujemne. U większości rodziców można stwierdzić na podstawie przedkładanych pisemnych usprawiedliwień nieobecności dzieci w szkole zaledwie elementarne lub wyłącznie fachowe wykształcenie, a pewien procent często dość znaczny to analfabeci. Natomiast opieka rodziców pod względem moralnym jest wogóle troskliwa, zaledwie nieliczne jednostki pozostawały w otoczeniu nieodpowiedniem czy zgubnem dla istot młodocianych.

Stosunek domu do szkoły jest na ogół dobry, co oznacza się w tem, że niema skarg i utyskiwań rodziców; wyniki klasyfikacyj i uwagi na konferencjach przyjmują rodzice spokojnie a nawet z pewną wdzięcznością, sami zaś najczęściej stosują do swoich dzieci dwie skrajne metody: kary cielesnej lub zbytniego pobłażania.

Grono nauczycielskie szkoły naszej ma pełne zrozumienie swego zadania wychowawczego i istotnie wkłada w tę odpowiedzialną pracę całą duszę. Większość opiekunek klas zna dobrze swą dziatwę, więc umie na nią oddziaływać, stosując odpowiednie środki; postępowanie z dziećmi jest serdeczne, prawdziwie macierzyńskie, lecz nie pobłażliwe. Troska o zdro-

wie i potrzeby materjalne zbliża dziatwę do opiekunek, które starają się obudzać u swych wychowanek miłość koleżeńską, wyrabiać poczucie potrzeby wzajemnej pomocy, czy to materjalnej, czy pomocy w nauce. Dziewczynki zamożniejsze zaopatrują uboższe w odzież i obuwie, przynoszą śniadania, opłacają nawet dla nich przyjemności (kino, teatr, wycieczki), a czynią to w sposób tak delikatny, że koleżanki, otrzymujące pomoc, nie czują upokorzenia, wskutek tego współżycie jest przyjacielskie i radosne.

Bardzo pomocnem w tej pracy wychowawczej, łączącej dom ze szkołą, jest tutejsze Koło Rodzicielskie, którego stosunek do szkoły i grona nauczycielskiego był bez zarzutu, a pełen zrozumienia i poświęcenia dla dziatwy. Jest to zasługa przedewszystkiem Wydziału, który swym taktem i staraniem potrafił pociągnąć większość rodziców. Członkowie Wydziału pracowali ofiarnie, nie pragnąc rozgłosu, poświęcając wiele czasu i trudu tej sprawie. Ich to zasługą były znaczne dochody ze składek rodziców uczennic, wynoszące do 150 zł miesięcznie, jak i licznych imprez, które miały na celu przysporzenie funduszu na wysyłkę uczennic na kolonje wakacyjne i dożywianie dziatwy.

Na kolonje ofiarowało Koło Rodzicielskie 1200 złotych, na dożywianie 506 zł.

Każda jednak potrzeba szkoły zyskiwała poparcie lub była przez Koło spełniana. Koło przyczyniło się do założenia w kancelarji szkolnej telefonu i daje co miesiąc na opłatę tegoż 10 zł, co czyni razem 240 zł; do zakupna lampy kwarcowej dodało 300 zł, do radja 150 zł, na wycieczkę krajoznawczą 200 zł. Zaopatruje też najbardziej potrzebujące uczennice w odzież.

Trudno nie ocenić pracy członków Koła przy dożywianiu, które odbywało się od 1-go grudnia aż do świąt Wielkanocnych. W tym celu ustanowiono stałe dyżury matek. Śniadania wydawano 2 razy dziennie: w czasie drugiej przerwy o godzinie 10-tej i dla oddziałów południowych o 13-ej. O godzinie 10-tej rano wydawano równocześnie śniadania na parterze i na drugiem piętrze, zajęte więc były zawsze wtedy 4 matki. Dyżury swe spełniały z wielką akuratnością, a porządku pilnowała niestrudzona przewodnicząca, która najczęściej bywała wówczas dwa razy dziennie w szkole. We wszelkich uroczystościach szkoły, obchodach narodowych, przedstawieniach, wycieczkach Koło Rodzicielskie brało żywy udział. Zwłaszcza podnieść należy dwa momenty: urządzenie wspólnego śniadania po pierwszej Komunji świętej o nastroju szczerze rodzinnym i współudział w wycieczce uczennic całej szkoły do Brzuchowic, gdzie urządzono Święto Dziatwy.

W szkole tutejszej niema „Ogniska" dla dziatwy w godzinach pozaszkolnych. Potrzebujące tej opieki przydzielono do Ognisk w szkole im. Kordeckiego i św. M. Magdaleny. Uczennice, zwłaszcza starsze niechętnie śpieszą do obcej im szkoły. Dlatego z wielkiem zadowoleniem przyjąć należy projekt przewodniczącej Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża, by w roku przyszłym urządzić świetlicę, gdzie uczennice, zwłaszcza starsze, mogłyby spędzić mile i pożytecznie czas w godzinach popołudniowych na rozrywce, lekturze czasopism lub książek.

Izby szkolne są dobrze utrzymane; jest dążność do ich przystrojenia i trzeba wstrzymywać dziatwę, by nie używała za wiele dekoracyj.

Mimo niezbyt odpowiedniego światła hodują uczennice kwiaty w doniczkach; staraniom uczennic starszych klasy 7-ej powierzone są kwiaty na korytarzach.

W każdej klasie znajduje się umywalnia, kosz na papiery, a delegatki Czerwonego Krzyża dbają o czystość klasy.

Karmienie ptaszków jest bardzo przestrzegane: dziatwa młodsza oddaje się temu z zapałem, a że najliczniejsze są klasy niższe, więc ptakom w okolicy szkoły na pożywieniu nie braknie.

Nauka śpiewu we wszystkich prawie klasach prowadzona jest prawidłowo, zgodnie z programem, który już w klasie 1-szej każe dziecku zapoznać się z pięcioma tonami gamy, wartością nut i miarami taktu. Ale z wielkiem zamiłowaniem śpiewają wszystkie uczennice pieśni, najmłodsze często ilustrują je ruchami rąk, starsze doprowadzają już do pewnej doskonałości, czego dowodem była pieśń „Bogarodzico", odśpiewana w czasie scenicznych obrazów w dniu Święta Książki Polskiej. Śpiewają bardzo chętnie a uczą się łatwo pieśni nawet na trzy głosy, co jest wielką zasługą nauczycielki prowadzącej śpiew choralny.

Pięknie rozbrzmiewa pieśń w czasie nabożeństw szkolnych. Chór uczennic przyczynia się również do uświetnienia wszystkich uroczystości szkolnych, których tak wiele święci szkoła, czy to w czasie obchodów o charakterze państwowym, gdy słowa hymnu narodowego, pieśni patrjotycznej lub piosnki żołnierskiej budzą umiłowanie ojczyzny, jej świetnej i chlubnej przeszłości a przedewszystkiem szczęśliwej teraźniejszości, czy też obchodów innych. A jak przystało na czasy panowania radja, uczennice szkoły tutejszej brały udział w 2-ch audycjach szkolnych, urządzanych przez Kuratorjum OSL. każdej soboty o godzinie 12.10. Pierwsza audycja — to inauguracyjne słuchowisko na zapoczątkowanie tych imprez, ułożone przez nauczycielki szkoły tutejszej, w którem udział brało około 50 uczennic; — druga 30 maja dla uczczenia Dnia Matki w jeszcze większym zespole, ułożona przez przewodniczącą Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża i odtworzona przez członkinie tej organizacji.

Nowością w przedstawieniach dziecięcych a po raz pierwszy zainicjowanych we Lwowie, był teatr kukiełek. Inicjatorką była również przewodnicząca Koła Młodzieży Czerw. Krzyża, aktorami zaś wygłaszającymi role kukiełek, były uczennice klasy czwartej. Pierwsza sztuczka ludowa była o „Kasi, która gąski zgubiła", druga zaś na tle baśni pod tytułem „Baba Jaga". Rzecz była bardzo pięknie oddana, ogólnie się podobała: pierwsze przedstawienie odegrane było kilkakrotnie dla uczennic sąsiednich szkół, co przyniosło Kołu M. C. K. znaczny dochód (około 200 zł).

Z inicjatywy Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża istnieje już drugi rok gazetka ścienna (rama obszerna w widocznem miejscu na korytarzu), w której prócz rycin, obrazów, wykresów, umieszczone są artykuły z czasopism dla młodzieży, niekiedy sprawozdania lub wiersze okolicznościowe układu uczennic.

Gazetka ta informuje dzieci o ważnych, aktualnych chwilach, takich jak rocznica śmierci M. Konopnickiej, poświęcenie lampy kwarcowej, w dniu powstania Państwa Polskiego i t. p. Poszczególne klasy przygotowują tematy gazetki, co kształci je, budzi większe zainteresowanie, rozwija także ducha państwowego przez większość tematów odnośnej treści.

Uroczystości o charakterze państwowym i gazetka, dostosowana do tych momentów, były to czynniki wychowawcze w duchu państwowym; bardziej jednak oddziaływano pod tym względem na uczennice przez naukę o Polsce współczesnej, geografję, historję i naukę języka ojczystego. Zaznajamiano dziatwę z prawami i obowiązkami obywateli, wdrażano do poszanowania władzy i jej przedstawicieli, wskazywano na świetlane postacie historyczne, akcentowano konieczność zbiorowej twórczości pracy i „zestrzelenia myśli w jedno ognisko". Ta metoda wychowania, działająca na młodzież przez podniety uczuciowe, ma swe wielkie wartości. Wyrabia entuzjazm, ofiarność, idealizm, gotowość do poświęceń. By jednak istotnie wychowywać młodzież obywatelsko, osiągnąć świadomość samodzielności i dobrowolności, kształcić musimy nietylko uczucie, ale i zrozumienie konkretnych, życiowych zagadnień zbiorowości, a do tego są nam pomocne społeczne organizacje uczniowskie, jak Koło Młodzieży Czerw. Krzyża, spółdzielnia uczennic, samorządy szkolne.

Koło Młodzieży Czerwonego Krzyża jednoczy w naszej szkole około 300 członkiń. Praca skupia się w kilku sekcjach.

1) Sekcja higjeniczna prowadzi apteczkę i kontrolę czystości; zaopatruje klasy w mydło, utrzymuje porządek w pokoiku dla naświetlań.

2) Sekcja samarytańska zakupuje lekarstwa dla potrzebujących, kupuje okulary, wysyła na kolonje, co miesiąc posyła jakąś sumę dla dzieci repatrjantów; sekcja ta zakupiła lampę kwarcową dla szkoły, urządziła swoim kosztem pokoik do naświetlań, wyposażając go w linoleum, materace, prześcieradła, ceratę, taborety, firaneczki, ręczniki, zegar kontrolny i termometry. Prócz tego ofiarowała sekcja pewną kwotę na przybory dla biednych uczennic.

3) Sekcja oświatowa prowadzi gazetkę Czerwonego Krzyża, prenumeruje „Ilustrację szkolną", której zbiór wynosi obecnie około 380 obrazów, prenumeruje „Czyn Młodzieży". Również opłaca sekcja wkładkę za 20 legitymacyj do L. O. P. P., udzieliła na wycieczkę do Krakowa, Wieliczki i Zakopanego 172 zł 75 gr.

4) Sekcja przysparzania dochodów i przedsiębiorstw urządziła szereg przedstawień teatru kukiełek, loteryjkę, audycję radjową ku czci matek, zakupiła radjo dla szkoły i urządziła odpowiednią instalację, odesłała do Zarządu Głównego do Warszawy zdjęcia fotograficzne oraz dwie lalki do wymiany, prowadziła korespondencję z członkiniami Czerwonego Krzyża w kraju, urządziła „Dzień Książki", brała udział w pochodzie Czerwonego Krzyża.

Dochody z wkładek członków, przedsiębiorstw, opłat za naświetlanie lampą kwarcową i darów wynoszą w roku bieżącym 4992 zł 61 gr, wydatki zaś 4936 zł 99 gr. Saldo na rok 1931/32 wynosi 55 zł 62 gr.

Zamierzenia Koła Czerwonego Krzyża w najbliższej przyszłości: 1) otworzenie świetlicy Czerwonego Krzyża w naszym zakładzie, 2) zakupienie wagi osobowej dla dzieci, 3) urządzenie ślizgawki w zimowych miesiącach, 4) urządzenie kursu gimnastyki rytmiczno-zdrowotnej, 5) urządzenie kursu języka francuskiego.

W roku 1930/31 została zorganizowana spółdzielnia uczennic tutejszej szkoły. W myśl statutu, uchwalonego przez członkinie, do spółdzielni należą uczennice od klasy 5-tej, zobowiązując się do pozostania w tej instytucji do ukończenia klasy 7-ej i wpłacania udziału (od 50 gr).

Członkinie spółdzielni zajmują się pracą w kramie pod kierunkiem nauczycielki i założyły kasę pożyczkową. Obrót spółdzielni w roku bieżącym wynosi 9172 zł 92 gr.

Od kilku lat istnieje szkolna kasa oszczędności. Wkładki uczennic w bieżącym roku szkolnym wynosiły 747 zł, co na obecne czasy dla niezamożnej naszej młodzieży jest sumą znaczną.

Szkoła żeńska im. Konarskiego mieści się obok szkoły męskiej w budynku 2-piętrowym, na ten cel wzniesionym jeszcze przed laty 40-tu, nie posiada zatem takich urządzeń, jakich wymaga nowoczesna szkoła. Położenie u zbiegu bardzo ruchliwych ulic, większa część okien zwrócona ku północy, małe i wąskie korytarze — to ujemne strony naszego budynku szkolnego. Szczerą troską kierownictwa i grona nauczycielskiego jest zdrowie młodzieży, dokładamy więc wszelkich starań, by warunki higjeniczne były możliwie najlepsze, dbamy troskliwie o czystość, jako najpierwszy warunek zachowania zdrowia. Ten wzgląd skłonił przed rokiem Koło Czerwonego Krzyża do zakupienia kosztownego odkurzacza elektrycznego dla skutecznego odczyszczania ścian.

O dożywianiu dziatwy dodam tylko, że śniadanie składało się ze szklanki gorącego pełnej wartości mleka i bułki. Bezpłatnie otrzymywało codziennie śniadanie 108 uczennic; prawie taka sama ilość opłacała śniadanie, zwykle tylko mleko, gdyż pieczywo przynosiły z domu.

Z lampy kwarcowej (własność tutejszego Koła Młodzieży) korzystało 138 dzieci: w tem 84 za bardzo niską opłatą (60 gr. jednorazowe naświetl). 17 za połowę lub 1/4 opłaty, 37 zupełnie bezpłatnie.

Lekarka szkolna odwiedza szkołę raz w tygodniu (od 9-12) dla tak licznej szkoły nie jest to wystarczające. Badania lekarskie odbywają się raz w tygodniu. Higjenistka zajęta jest w szkole 3 razy w tygodniu po 5 godzin. Do czynności lekarki i higjenistki należą: badania indywidualne, prowadzenie kart zdrowia, pomiary wzrostu, wagi, objętości klatki piersiowej i t. p., kontrola czystości, odsyłanie dzieci do kąpieli, względnie mycie w szkole, doraźna pomoc, kontakt z opieką domową (konfer.), wpływ na rodziców za pośrednictwem dziecka i t. p. Dziatwę potrzebującą leczenia, odsyła się do odpowiednich poradni szkolnych. Odesłano do poradni okulistycznej 78 uczennic, do internistycznej 28 uczennic, do dentystycznej 39 uczennic. Do poradni przeciwgruźliczej, kasy chorych, kolejowej i innych odesłano ogółem 175 uczennic.

Wycieczki naukowe odbywały uczennice wszystkich klas stosownie do planów szczegółowych. Nadto w Dniu Dziecka uczennice wszystkich oddziałów były na całodziennej wycieczce w Brzuchowicach.

Wysyłka dziatwy na kolonje kosztuje dużo trudu, jeżeli sobie szkoła postawi za cel,.by wysłać dzieci najsłabsze i najbiedniejsze. Na kolonje, urządzone przez Polskie Tow. „Dzieci na wieś“ wyjechało 46 uczennic, z tego 4 na 2 sezony. Ta znaczna liczba uczennic mogła wyjechać tylko dzięki pomocy Koła Rodzicielskiego, które złożyło na ten cel 1200 zł., 110 dał Czerwony Krzyż, 93 zł 32 gr. otrzymano z drobnych składek. 50 zł. wpłaciła spółdzielnia uczennic, resztę złożyli rodzice t. j. 1213 zł 63 gr, a za 8 uczennic kasa chorych opłaciła po 60 zł.

Wiele byłych uczennic utrzymuje kontakt ze szkołą, często uczestniczą one w uroczystościach szkolnych, pożyczają książki z bibljoteki szkolnej, przynoszą świadectwa, otrzymane w szkołach średnich lub zawodowych,

nieraz proszą o poparcie dla uzyskania posady. Niektórzy członkowie grona nauczycielskiego pomagali przez 3 lata uczennicy-sierocie do ukończenia szkoły zawodowej.

Bibljoteka uczennic szkoły liczyła na początku roku szkolnego 506 — z końcem 546 tomów, zaś wypożyczono w ciągu roku szkolnego 2547 tomów. Uczennice młodsze czytają najchętniej bajki i powiastki, starsze opowiadania z przeżyć dziewcząt także powieści Sienkiewicza (Trylogja. W pustyni i puszczy) i nowele Prusa, Konopnickiej, Orzeszkowej.

Lekturę prowadzi się już od klasy drugiej. Z początkiem roku szkolnego opiekunki klas niższych otrzymują pewną ilość odpowiednich książek i wypożyczają je dzieciom, prowadząc dokładną ewidencję. Uczennicom klas wyższych (od 4-tej) wydaje książki nauczycielka - bibljotekarka.

Każdy stopień nauki ma przydział dzieł, stosowny do swego poziomu z osobnym katalogiem kartkowym, na podstawie którego uczennice wybierają książki. Po wydaniu żądanego dzieła, karton z tytułem wkłada bibljotekarka do notatki, przy stronicy, na której wpisano nazwisko wypożyczającej. Po zwrocie książki, karton powraca do odpowiedniego pudełka. Przy tej czynności dwie uczennice pomagają pani bibljotekarce. Ten sposób wypożyczania daje wiele pracy, ale korzyść jest też wielka: 1°, że bibljotekarka ma łatwy przegląd tego, co jest w rękach uczennic, 2° poznaje zamiłowanie czytającej do pewnych dzieł, a przez to jej usposobienie, może więc dać dobrą radę, wskazówkę, zachęcić do czytania rzeczy dobrych i pożytecznych, a niekiedy z niewiadomych powodów bojkotowanych.

Uczennice składają bez przymusu za pożyczenie książki 5 groszy. Pieniądze te są używane przedewszystkiem na naprawę i oprawę książek, częściowo na zakupno nowych.

Święto Książki było urządzone z wielkim nakładem pracy, bo chodziło o podniesienie dwóch spraw ważnych w szkole: 1) znaczenie wielkie książki jako czynnika kultury i 2) konieczności szanowania książki, jako dobra ogółu.

Dłuższą wycieczkę krajoznawczą odbyła szkoła tutejsza w roku bieżącym jedną, ale zakres jej i koszta były znaczne, co wymagało dłuższego przygotowania i większego wysiłku. Poznano Kraków, Wieliczkę, Zakopane. W wycieczce brało udział 30 uczennic z klasy 6-ej i 7-ej. Koszt dla jednej uczennicy wynosił 70 zł, większość jednak uczennic, jako dzieci kolejarzy, miała wolne karty kolejowe. Ogólny koszt wycieczki wynosił 1727 zł 46 gr. Na pokrycie wydatków złożyły się: a) subwencja Gminy 153 zł, b) datek Koła Rodzicielskiego 200 zł, c) datek Koła Młodzieży Czerwonego Krzyża 172 zł, d) datek Spółdzielni uczennic 128 zł, a uczennice złożyły 974 zł 46 gr.

Szkoła posiada tylko dochody z wpisowego, bo wszelkie imprezy, urządzane bywają na dochód Młodzieży Czerwonego Krzyża lub Koła Rodzicielskiego. Nadto otrzymała szkoła dotacje Gminy: a) ryczałt na drobny remont 813 zł (na 4 kwartały), b) subwencję na materjały pisemne 270 zł, c) na podręczniki szkolne dla ubogich uczennic 300 zł, d) na odzież i obuwie ubogich uczennic 1800 zł, e) na dożywianie 500 zł, f) na wycieczkę krajoznawczą 153 zł, na wycieczkę do Brzuchowic 150 zł. Dochód z wpisowego uczennic wynosił w roku bieżącym 1569 zł 16 gr.

Szkolna bibljoteka nauczycielska liczy obecnie 416 tomów.

Sprawozdanie niniejsze to świadectwo pracy grona nauczycielskiego, które głęboko przejęte ideą, znajduje inicjatywę, sposoby i środki do jej urzeczywistnienia. W roku przyszłym pójdzie tą samą drogą pracy i trudu.

Zamierzenia nasze nie są ostatniem słowem. Czas niesie nowe prądy: jakaś chwila osobliwa może przynieść dobry pomysł, projekt, który nasze grono nauczycielskie zrealizuje.

St. Kopystyńska — Kierowniczka szkoły.

Wychowanie fizyczne.

Państwowa odznaka sportowa.

Okólnik Kuratorjum O. S. Lw. z dnia 25-go września 1931 r. Nr. O. 864/31.

W uzupełnieniu okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. w sprawie P. O. S. ogłoszonego na str. 375 Dz. Urz. Kur. O. S. Lw. Nr. 6 — 7 z czerwca b. r. zwracam uwagę PP. Dyrektorów (rek) wszystkich szkół średnich na terenie tut. okręgu szkolnego, w szczególności na następujące punkty:

1. Prawo do odznaki — wiek.

Prawo otrzymania P. O. S. przysługuje tej młodzieży szkół średnich, która ukończyła 14 (chłopcy) względnie 16 (dziewczęta) rok życia i odpowiedziała przepisanym warunkom.

2. Organizacja na terenie szkoły średniej.

Okresowe próby sprawności fizycznej, zarówno w porze letniej jak i zimowej, organizują na terenie szkół średnich wyłącznie pp. dyrektorzy (rki) państwowych szkół średnich ogólnokształcących, seminarjów nauczycielskich, szkół zawodowych, tudzież prywatnych zakładów naukowych o typie powyższym a posiadających prawa szkół państwowych.

3. Przyjmowanie i odrzucanie zgłoszeń.

Przyjmowanie zgłoszeń do uczestnictwa w próbach i odrzucanie ich wychowankom, nieodpowiadającym warunkom określonym w § 3 i 7 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27-go czerwca 1930 o P. O. S. jest również wyłączną kompetencją pp. dyrektorów (rek) szkół, przyczem od decyzji odmownej (z podaniem powodów) niema odwołania. Np. decyzja odmowna z racji konstytucji fizycznej wychowanka winna opierać się na wytrawnem orzeczeniu lekarza.

W szczególności prawo ubiegania się o odznakę względnie prawo noszenia jej wychowanek traci, gdy nie wykaże się co najmniej dostatecznemi postępami w naukach, a dobrą oceną w sprawowaniu się.

4. Skład komisji.

W skład komisji próby na terenie szkoły wchodzą:

a) dyrektor (rka) lub jego (jej) zastępca jako przewodniczący;

b) lekarz szkolny lub w braku tegoż inny lekarz;

c) nauczyciel ćwiczeń cielesnych, a w razie potrzeby i po zasięgnięciu opinji wizytatora względnie instruktora wychowania fizycznego także instruktor (delegat) związku sportowego, jako potrzebny specjalista w danej gałęzi ćwiczeń.

Uwaga: 1. Wymienieni pod b) i c) stanowią organ doradczy i wykonawczy dyrektora (rki).

2. W skład komisji dla dziewcząt winny wchodzić z reguły osoby płci żeńskiej.

5. Rola komitetów w. f. i p. w.

O każdorazowem powołaniu „Komisji próby" przez dyrektora (rkę) zakładu należy zawiadomić tamtejszy powiatowy (stołeczny, miejski) komitet w. f. i p. w., który ma prawo delegować swego przedstawiciela do każdej komisji, przyczem kandydatów do P. O. S. zgłaszają tamże pp. dyrektorowie (rki) zbiorowo (wedle przepisanych formularzy).

Odznakę przyznaje przewodniczący wojewódzkiego (stołecznego) komitetu w. f. i p. w. na wniosek przewodniczącego powiatowego (miejscowego) komitetu w. f. i p. w. Ten ostatni wydaje również świadectwa uprawniające do noszenia odznaki.

6. Odbywanie poszczególnych ćwiczeń przed komisją próby.

Odbycie poszczególnych ćwiczeń przed komisją próby przez uczniów (ce) zasadniczo nie może być zastąpione świadectwem odznaki specjalnej lub innem zaświadczeniem (upoważnionych skądinąd związków i stowarzyszeń sportowych) o wypełnieniu przez kandydata (tkę) przepisanych warunków. Wyjątek stanowią te zaświadczenia lub świadectwa odznaki specjalnej, które kandydat (tka) uzyskał w danym okresie ubiegania się o P. O. S. w organizacjach działających prawnie na terenie szkoły jak np. harcerstwo, p. w., kursy w. f., obozy i t. p., z zachowaniem jednak przepisanych warunków o zdobycie P. O. S.

7. Obowiązki natury ogólnej.

Nawiązując do okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 marca 1931 r. Nr. I. W. F. 2132/31 Kuratorjum z naciskiem przypomina, że do obowiązków pp. dyrektorów (rek) należy organizowanie, popularyzowanie tudzież ułatwianie ogółowi młodzieży odbywanie prób, przy bezwzględnem przestrzeganiu zasady, iż próby nie są zawodami i że wobec tego ustalanie kolejności wyników, osiągniętych przez kandydatów (tki), jest niedopuszczalne. Efektem tych prób ma być nadanie P. O. S.

Liczbę odznaczonych w ciągu roku szkolnego wychowanków zechcą Dyrekcje podać w sprawozdaniach rocznych o wychowaniu fizycznem.

Przypomina się również, że zdobycie P. O. S. jest warunkiem ukończenia II. stopnia p. w. w hufcach szkolnych.

Uwaga: Wszystkie kwestje sporne lub inne jakiekolwiekby zresztą były należy rozstrzygać w oparciu o „Rozporządzenia i Regulamin" P. O. S. wydane przez Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przy-

sposobienia Wojskowego — Warszawa 1931 — przedruk z Dz. Urzęd. R. P. „Monitor Polski“ Nr. 169 z dnia 24 lipca 1930 i Nr. 9 z dnia 13 stycznia 1931 r. a w razie potrzeby zasięgać opinji dotyczącego wizytatora względnie instruktora Kuratorjum.

Potrzebne formularze mogą Dyrekcje nabywać w Głównej Księgarni Wojskowej w Warszawie — Nowy Świat 69.

P. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) *St. Świderski* wr.

Oświata pozaszkolna.

Praca oddziału oświaty pozaszkolnej na terenie Kuratorjum O. S. L.

Celem skoordynowania pracy społeczno - oświatowej na terenie okręgu szkolnego i ujęcie wszystkich poczynań w tej dziedzinie w ramy przemyślanego i uzgodnionego programu, oraz celem spopularyzowania nowych metod pracy oświatowej wśród młodocianych i dorosłych Oddział Oświaty Pozaszkolnej Kuratorjum O. S. Lw. urządza m. in. powiatowe konferencje oświatowe, w których biorą udział przedstawiciele władz administracyjnych, szkolnych, samorządowych tudzież pracownicy społeczno - oświatowi.

Do chwili obecnej t. j. do 30 września 1931 urządzono 51 podobnych konferencyj w powiatach. W konferencjach tych wzięło udział ogółem 5800 osób, w tem 2567 osób z poza nauczycielstwa.

Tematem tych konferencyj były następujące zagadnienia:

1) założenia ideowe i cel oświaty pozaszkolnej, 2) stan pracy społeczno-oświatowej zagranicą, 3) formy pracy oświatowej na wsi, 4) organizacja i metoda pracy w świetlicach, 5) regjonalizm, jako metoda pracy oświatowej, 6) rola rządu, samorządu i organizacyj społeczno-oświatowych w oświacie pozaszkolnej.

Program tych konferencyj realizowali: p. p. posł. Marja Jaworska, Alfred Stebnicki i Tadeusz Wieroński.

W dniach 1 i 2 października b. r. odbyła się konferencja społeczno - oświatowa w Turce nad Stryjem z udziałem 95 osób, przedstawicieli obu narodowości. W konferencji tej wzięli udział p. Kurator O. S. Lw. Stefan Świderski, tudzież wizytator ministerjalny oświaty pozaszkolnej Antoni Konewka.

Pana Kuratora przywitał inspektor szkolny p. Bereźnicki, podając krótki rys warunków pracy oraz ofiarnych wysiłków nauczycielstwa w tej dziedzinie. Konferencję otworzył pan Kurator i w krótkiem, lecz wyczerpującem przemówieniu nakreślił wytyczne dla pracy społeczno - oświatowej w Polsce, kończąc słowami: „Miejsce dotychczasowego typu obywatela, który pragnie żyć z Państwa, musi zająć świadomy i twórczy typ obywatela wychowanego dla Państwa“.

Całość konferencji nacechowana była głęboką troską o wynalezienie dróg naprawy i podniesienia stanu kulturalnego i obywatelskiego szerokich mas naszego społeczeństwa. Nad referatami toczyła się ożywiona dyskusja.

Wynikiem tej konferencji było powołanie powiatowej komisji oświaty pozaszkolnej, w której zespolone czynniki rządowe, samorządowe i oby-

watelskie zajmą się zgodnem zorganizowaniem pracy oświatowej w powiecie.

Analogiczna konferencja odbyła się w dniach 5 i 6 października w Łańcucie. Dalsze wytyczne dla pracy Oddziału Oświaty Pozaszkolnej K. O. S. L. w najbliższym okresie prowadzić będą do organizowania dwutygodniowych kursów świetlicowych dla przodowników wybranych z pośród młodzieży wiejskiej. Założenia i przebieg tej pracy zostaną podane w najbliższej przyszłości.

Dotychczas Oddział Oświaty Pozaszkolnej ma już zgłoszenia od panów inspektorów szkolnych na trzy kursy świetlicowe tego rodzaju.

Oddział Oświaty Pozaszkolnej zdołał już w poprzednim roku szkolnym przeprowadzić jednomiesięczny kurs świetlicowy dla przodowników wiejskich, zorganizowany przez Zarząd Okręgowy Koła T. S. L. w Tarnopolu, przy współudziale Kur. O. S. Lw.

Nowe wydawnictwa.

1. K. Frelek. Początkowe ognisko oświatowe na wsi. Instytut Oświaty Dorosłych — Warszawa 1930. stron 35.
2. Pracownik Oświatowy. Biuletyn XIV. Konferencji Oświatowej, poświęconej sprawie kształcenia pracowników oświaty dorosłych — Ministerstwo W. R. i O. P. — Warszawa 1930, stron 157.
3. Wybrane zagadnienia oświatowe. Instytut Oświaty dorosłych — Warszawa 1931, stron 108.
4. St. Chyczewska i M. Rörichowa. Wieczorem. Czytania na II. stopień kursów dla dorosłych. Instytut Oświaty Dorosłych — Warszawa, 1931, stron 107.
5. Instytut Oświaty Dorosłych — z prac i doświadczeń. Praca zbiorowa pod redakcją J. Baranowskiej — Warszawa 1930, stron 156.

Czasopismo „Młoda Wieś".

Leży przed nami Nr. 18—19 dwutygodnika „Młoda Wieś" organu Związku Młodzieży Ludowej. Pismo to bije żywem tętnem współczesności, dając szereg artykułów z życia rożnych stron Polski. Numer 18—19 poświęcony prawie wyłącznie uroczystościom dożynkowym, tym najbardziej może charakterystycznym obrzędom wsi polskiej. Czasopismo bogato ilustrowane przynosi nam obrazki strojów regionalnych z różnych dzielnic Polski.

Ideał, jaki przyświeca organizatorom Związków Młodzieży Ludowej ujęty w 4 i 5 § Statutu, brzmi: „Wychowanie młodzieży na pełnowartościowych obywateli Państwa, gotowych do oddania na usługi Rzeczypospolitej swoich sił duchowych i fizycznych" — może więc jedynie chyba znaleźć poklask u wszystkich.

Czasopismo to winno się znaleźć, jeżeli nie w każdej chacie polskiej, to przynajmniej w każdym Domu Ludowym lub świetlicy.

Wychowanie przedszkolne.

Bibljoteka okręgowa dla ochroniarek.

Z inicjatywy Kuratorjum utworzono w bieżącym roku szkolnym bibljotekę okręgową dla ochroniarek, zajętych na terenie okręgu szkolnego lwowskiego.

Bibljoteka obejmuje na razie 101 dzieł z zakresu psychologji, pedagogiki, metodyki i literatury dziecięcej, mieści się zaś w lokalu Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie, ul. Słodowa 6.

Bibljoteka jest otwarta w każdy poniedziałek, począwszy od 5 października r. b. w godzinach od 4 — 7 wieczorem.

Związek byłych uczennic Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie.

Z inicjatywy pierwszych abiturjentek 3-letniego Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego im. Jachowicza we Lwowie został zorganizowany w końcu roku szkolnego 1930/31 związek b. uczennic seminarjum, celem utrzymania kontaktu ze wszystkiemi byłemi uczennicami, dalszego samokształcenia oraz wzajemnego porozumiewania się w sprawach działalności pedagogicznej.

Na walnem zebraniu, odbytem dnia 30-go maja 1931 r., uchwalono statut związku oraz wybrano zarząd. W dniu 4-go października 1931 r. odbyło się pierwsze zebranie członków związku w lokalu Państwowego Seminarjum Ochroniarskiego we Lwowie.

Bibljoteka ochroniarki i literatura dziecięca.

Jednym z najdonioślejszych czynników, wpływających dodatnio na rozbudzenie umysłu i uszlachetnienie serca małej dziatwy, jest żywe słowo wychowawcy. Opowiadanie kształci umysł i charakter dziecka, albowiem wpływa na rozwój pamięci, rozumu, dowcipu, bystrości, rozsądku, uwagi, fantazji; działa na uczucie dziecka, a wpływając dodatnio na jego wolę, pobudza ją do szlachetniejszych czynów. Opowiadanie powiastek i bajek stwarza dziatwie świat, w którym ona myśli i czuje, słuchając z wielkiem zainteresowaniem, przeżywa całą ich treść. Odpowiedni wybór powiastek, bajek i wierszy dla dzieci w wieku przedszkolnym stanowi dla wychowawczyni niełatwe zadanie. Dobór opowiadań i wierszy powinien być zastosowany do wieku, stopnia rozwoju umysłowego i temperamentu małych wychowanków. Ważną jest rzeczą w doborze utworów literatury dziecięcej samodzielna i bezstronna krytyka wychowawcy tych opowiadań i wierszy, które przeznaczamy dla małych uczniów. Wychowawczyni powinna umieć w razie potrzeby odpowiednio przekształcić opowiadanie z książek lub podręczników, zastosowując je do indywidualności dzieci i danej chwili.

W przedszkolach wprowadzamy bądźto opowiadanie z przyrody, rozwijające zdolności spostrzegawcze, myślenie oraz zakres wiadomości małej dziatwy, bądźto powiastki z życia dzieci o nauce moralnej, w których podnosimy zalety, a potępiamy wady, unikając bezcelowego moralizowania. Często opowiadaniem o treści komicznej wywołujemy szczerą radość

małych słuchaczy. Trudno wyobrazić sobie świat dziecięcy bez bajek. Bajka jest czemś bardzo ponętnem dla dziecka. Rozbudza ona i rozwija jego wyobraźnię. Wiemy przecie jak jest ta władza pożądaną i pomocną we wszystkich czynnościach wyższych człowieka, czy to w pracy naukowej, czy poetyckiej, nawet w życiu codziennem w mowie i piśmie. Nic tak nie zachęca do szlachetnych czynów w życiu, do przejęcia się wzniosłemi przykładami, nic nie budzi w tej mierze wyższych uczuć moralnych, które oddziaływują na dalszy rozwój człowieka, jak odpowiednie skierowanie wyobraźni wychowanka już w pierwszym okresie jego dzieciństwa. Natomiast bardzo niepożądaną jest wybujałość wyobraźni i skierowanie jej na fałszywe tory. Wady te mogą się łatwo rozwinąć u dzieci wtedy, gdy materjał opowiadań dla nich przeznaczony sprzeciwia się rozumowi, logice i etyce. Z tego względu stanowczo za szkodliwe uważać należy bajki o zbójach, czarownicach, duchach, strasznych potworach, złych macochach i t. p. Bajki celowe z życia zwierząt, roślin, podkreślające wady i zalety zwierząt, czy też ludzi, przynoszą wielką korzyść małej dziatwie. Opowiadanie jest bardzo ważnym czynnikiem wychowawczym, z tego względu należy dobierać dla dzieci tylko utwory prawdziwie wartościowe. Polska literatura dla dzieci stoi na wysokim poziomie artystycznym i pedagogicznym, obejmując wszystkie rodzaje utworów.

Utwory poetyckie.

Jachowicz, twórca poezji dla dzieci, autor bajek i powiastek, potrafił zniżyć się do poziomu umysłowego dziecka, a chociaż jego wiersze cechuje kierunek moralizatorski, to jednak wierszyki takie, jak „Chory kotek", „Piesek Kruczek" i wiele innych, nie tracą nigdy na swej wartości pedagogicznej.

Marja Konopnicka. Genjalna poetka polska, obdarzona niepospolitym talentem, mistrzyni formy i języka, oddająca najsubtelniejsze uczucia w swych pięknych poezjach, wzbogaciła literaturę dziecięcą wierszami o wysokiej wartości artystycznej i pedagogicznej, jak „Nowe latko", „Pod majowem słonkiem", „O krasnoludkach i sierotce Marysi", „Wiosna i dzieci", „W domu i w świecie", „O Janku wędrowniczku".

Wiersze ***Władysława Bełzy***, bardzo dostępne dla umysłu dzieci, tchną gorącem uczuciem patrjotycznem, np. „Katechizm polskiego dziecka", „Matka", „Dzieci i ptaszki", „Święty Mikołaj", „Wiersze i bajki".

Artur Oppman (Or-Ot). Artystyczne utwory tego wybitnego poety, piszącego dla dzieci najmłodszych, tchną prawdziwą prostotą, np. „Światek dziecięcy", „Baśń o szopce".

Nowy odmienny kierunek w fantastycznej poezji dla dzieci ujawnia się w ostatnich czasach w utworach ***Józefy Rogoszówny*** „Dzieci pana majstra" i ***Porazińskiej*** „W Wojtusiowej izbie".

Proza.

Klementyna z Tańskich Hoffmanowa to pierwsza pisarka polska, której twórczości zawdzięcza literatura dziecięca bogaty dział powiastek dla dzieci i opisów. Niektóre jej opowiadania nie zadowalają wprawdzie obecnych wymagań artystycznych, lecz wiele z nich można dziś jeszcze zastosować w przedszkolach.

Krakowowa. Wielką poczytność zyskiwały do niedawna dziełka tej autorki: cykl powieści historycznych dla młodzieży i opowiadania dla najmłodszych p. t. „Powiastki prawdziwe".

Jan Chęciński. Autor ten pierwszy wydał u nas dziełka obrazkowe, połączone z wierszykami i powiastkami, np. „Malowanki", „Zabawki dla najmłodszych".

Marja Julja Zaleska. Z utworów tej autorki największą wartość dla najmłodszych dzieci mają „Bajeczki prawdziwe".

Anna Lewicka, redaktorka „Małego Światka" oraz autorka wielu bardzo pięknych opowiadań i powiastek przyrodniczych; wymieniam jej książkę p. t. „Z naszych pól i lasów".

Jadwiga Warnkówna opracowała z *Jahołkowską* zbiór zabaw, piosenek i opowiadań z przyrody pod tytułem „W ogródku dziecięcym".

Jadwiga Chrząszczewska, umiejąca zniżyć się do poziomu dzieci najmłodszych, wydała zbiór piosenek „Lutnia dziecięca", „Bal u pani żaby", „Królestwo grzybów", „Szare kaczątko".

Brunona Bruchnalska jest autorką licznych, przystępnych opowiadań dla dzieci.

Marja Weryho. Autorka ta ma wielkie zasługi na polu wychowania przedszkolnego. Wydała liczne dziełka dla najmłodszych, dostosowując je do poziomu dziecięcych umysłów. Piękne, przystępne powiastki na tle przyrody, kształcą uczucia, wzbogacają umysł i trafiają do wyobraźni dzieci. Na wyliczenie zwłaszcza zasługuje: „Las", „Nasi przyjaciele", „W ogródku Naci", „Wśród swoich", „Wróble", „Nieproszeni goście", „Opowiadania prawdziwe", „W ich świecie", „Co słonko widziało", „Co się z czego robi".

Barbara Żulińska wprowadza pierwiastek religijny do literatury dziecięcej. Wszystkie wychowawczynie dzieci w wieku przedszkolnym powinny poznać utwory tej zasłużonej autorki, np. „Mały Jezus", „Legendy", „Anioł Stróż", „Mała Święta", obrazki z dzieciństwa ś. Teresy, „Królowa Korony Polskiej".

Zofja i Irena Mrozowickie wydawały wspólnie pismo dla małej dziatwy i młodzieży „Wiek Młody"; liczne wiersze, powiastki, powieści i obrazki sceniczne tych autorek mają wielką wartość zarówno literacką, jak i pedagogiczną.

Fryderyka Lazarusówna. Autorka dziełek: „Moja gromadka", „Na Maciejówce", „Złoty pokoik", „Obrazki sceniczne" oraz trylogji „Myszki w fartuchach", „Świat krasnoludków", „Mali robotnicy", dostarcza ochroniarkom bogatego materjału do zajęć w przedszkolach, opowiadań i rozmówek z dziećmi.

Kornel Makuszyński napisał ładne i przystępne „Bardzo dziwne bajki".

Oprócz wyżej wymienionych autorów zasługują na uwagę liczne prace prozą i wierszem, pełne prostoty, doskonale dostosowane do poziomu umysłowego dzieci — *Ostrowskiej, Rogoszówny, Porazińskiej* i *Maykowskiego.*

Natalja Cicimirska.

Sprawy radjowe.

Szkolne poranki radjowe.

Dyrekcja Polskiego Radja we Lwowie przy współudziale Kuratorjum O. S. Lw. organizuje podobnie jak w roku ubiegłym szkolnym poranki radjowe dla młodzieży szkolnej. Zadaniem tych poranków jest uzupełnić działania wychowawcze i kształceniowe w szkole temi wszystkiemi środkami, któremi już dziś radjo może rozporządzać. Aczkolwiek radjo nie jest wstanie zastąpić nauczyciela, jego bezpośredniego wpływu na młodzież, tem nie mniej przyczynić się ono może w znacznym stopniu do ożywienia tętna życia szkolnego, podniesienia kultury estetycznej oraz uzupełnienia treści i formy pracy lekcyjnej. Z tego więc względu należy oczekiwać, iż wszystkie czynniki organizujące życie szkolne, zatem Rady Szkolne Powiatowe, Dyrekcje i Kierownictwa szkół, Koła Rodzicielskie i Zarządy gmin podejmą szeroką inicjatywę i wyzyskają wszystkie dostępne im środki, by umożliwić młodzieży w każdej szkole stałe korzystanie z audycyj, specjalnie dla niej nadawanych przez Rozgłośnię Lwowską.

Poranki będą nadawane w każdą sobotę szkolną o godzinie 12-tej min. 15. Pierwszy poranek odbędzie się dnia 31 października r. b. i poświęcony będzie zagadnieniu oszczędności. Drugi zkolei poranek wyznaczony jest na dzień 7 listopada. Tematem audycji będzie historja, język i obrządek religijny Ormian w Polsce. Do tego poranku Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie ul. Kurkowa 21 (tel. 28-47) wydało 4 duże tablice ścienne, rozmiaru 100 × 70 cm. Treść tablic jest następująca:

I. Katedra Ormiańska we Lwowie — ogólny widok architektury z zewnątrz (wiek XIV — XX).

II. Chór kapłański (wiek XIV i XV). U góry mozaika J. Mehoffera, w absydzie „Ostatnia Wieczerza" J. H. Rosena.

III. Chrystus na Krzyżu — malowidło ścienne J. H. Rosena.

IV. Ewangeljarz ormiański z XII wieku — tablica kanonowa, poniżej tekst ormiański „Ojcze nasz".

Tablice te należy rozwiesić w dniu audycji w pobliżu głośnika, by młodzież jednocześnie mogła uzupełnić sobie treść słyszaną odpowiedniemi wrażeniami wzrokowemi. Ze względu na wysoką wartość naukową i artystyczną, którą posiadają owe tablice niezależnie od audycji radjowej, należy się spodziewać, iż każda szkoła zdobędzie się na ich nabycie, jako trwałej ozdoby sal szkolnych, tembardziej iż cała serja złożona z 4-ch tablic kosztuje zaledwie 2 złote wraz z przesyłką. Zamówienia mogą Dyrekcje kierować bezpośrednio do Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych, Kierownictwa zaś szkół powszechnych za pośrednictwem Rad Szkolnych Powiatowych lub również wprost do Wydawnictwa. Pieniądze można przekazać bądź czekiem P. K. O. Nr. 141.751 lub przekazem pocztowym. Wskazane są rychłe zgłoszenia, by uniknąć nadmiernego stłoczenia zamówień w ostatnich dniach przez 7-ym listopada b. r.

Programy następnych sobotnich poranków radjowych będą stale ogłaszane co najmniej na 2 tygodnie naprzód przez Polskie Radjo, Dziennik Urzędowy Kuratorjum oraz specjalną prasę radjową. Ogólny program został już zaprojektowany na cały rok szkolny, do szczegółowego zaś opracowania i następnie wykonania zostały zaproszone wybitne siły naukowe i artystyczne. Większość audycyj będzie wykonana przez samą młodzież szkół różnych typów. Nauczycielstwo, rozumiejąc doniosłość całej sprawy, bierze szeroki i nader chętny współudział zarówno w projektowaniu programów jak i technicznem ich przygotowaniu.

Wszelkie uwagi krytyczne i życzenia w związku z organizacją sobotnich poranków radjowych należy kierować do Redakcji Dziennika Urzędowego Kuratorjum O. S. Lwowskiego.

Program poranków szkolnych radjowych, które będą nadane przez Polskie Radjo we Lwowie.

Poranek 1-szy dnia 31-go października, w sobotę, o godz. 12 min. 15, przeznaczony będzie dla 5, 6 i 7 oddziałów szkoły powszechnej, niższych klas szkół średnich i zawodowych oraz I. i V. kursów seminarjów nauczycielskich.

1. Słowo wstępne — P. Kurator Okręgu Szkolnego Stefan Świderski.
2. Prof. dr. Stanisław Niemczycki, prezes Twa Oszczędności Ludowych — odczyt na temat: „Kto kocha Polskę, musi być oszczędnym".
3. Sztuka radjofoniczna na temat: „Z naszego skarbczyka", opracowana przez p. Janinę Ruczajównę. W wykonaniu weźmie udział pod kierunkiem autorki młodzież szkoły powsz. im. Staszica we Lwowie. Kierownik szkoły p. Władysław Nowakowski.

Przygotowaniem śpiewu zajął się p. Romuald König, naucz. szkoły.

4. Lwowski Chór Nauczycielski wykona pod batutą p. Teodora Martyniaka pieśń na 4 głosy mieszane „W słońce nam patrzeć" Miłka, słowa Marji Gerson-Dąbrowskiej.

Poranek 2-gi dnia 7-go listopada, w sobotę o godz. 12 m. 30, przeznaczony będzie dla 6 i 7 oddz. szkoły powszechnej, średnich klas gimnazjów, szkół zawodowych i seminarjów nauczycielskich.

1. Ormianie w Polsce — Dr. Bronisława Wójcik-Keuprulian.
2. Język i obrządek ormiański — Ks. Prałat Dionizy Kajetanowicz.

3. Katedra ormiańska — Ks. Kan. Leon Isakowicz — wykład na tle tablic.

4. Śpiew w wykonaniu zespołu młodzieży ormiańskiej (przed śpiewem recytacja tekstu po polsku), a) liturgiczny: 1. Hymn żałobny „Kahanajk" (kapłani) z tow. fisharmonji; 2. Pieśń rezurekcyjna: śpiew kapłana naprzemian z chórem: „Kristos harjaw". b) świecki: recytacja po ormiańsku. 1. Sahakjan „Skarga poety" — dumka ormiańska z tow. fortep. 2. Ormiański hymn narodowy z płyty gramofonowej.

Poranek 3-ci w sobotę dnia 14. listopada r. b. o godz. 12 min. 15 — dla średnich i wyższych klas szkół powszechnych, niższych klas szkół średnich i pierwszych dwóch kursów seminarjów nauczycielskich.

Temat ogólny „*Listopad w przyrodzie*".

Opracowaniem i wykonaniem programu zajęło się Państwowe Seminarjum Nauczycielskie Męskie we Lwowie pod ogólnym kierunkiem dyrektora zakładu p. Kazimierza Zimmermanna. Chór i zespół smyczkowy prowadzić będzie prof. Walenty Adamczak.

1. Słowo wstępne wygłosi P. Kurator Stefan Świderski.
2. Referat na temat „Listopad w przyrodzie" — odczyta ucz. kursu IV-go.
3. Deklamacja: a) A. Lange „Śnieżne ptaki", b) J. Żuławski „W jesieni" — ucz. kursu II-go.
4. Referat „Przeloty ptaków" — ucz. kursu III.
5. Słuchowisko „Wiec ptaków" — wygłoszą uczniowie 3-ciej klasy szkoły ćwiczeń.
6. Zespół smyczkowy odegra St. Niewiadomskiego z cyklu „W chac) Gdzieżeś to, gdzieżeś bywała.
7. Chór seminarjalny wykona pieśni o jesieni: Z. Noskowskicie wiejskiej", cz. I. Jesień: a) Rosłeś, grochu, rosłeś, b) Wiatr się wybrał, Hlawiczka: a) Wiatr, b) Sokół, c) Na pastwisku, d) Dobranoc, ty wiosko.
8. Zapowiedź następnych audycyj wygłosi Wiz. T. A. Koziara.

Poranek 4-ty odbędzie się w sobotę dnia 21 listopada o godz. 12 min. 15 z programem następującym: prelekcja o Chopinie, koncert fortepianowy, kwartet wiolonczelowy — utwory Chopina.

Koncert ten przeznaczony jest dla wyższych klas gimnazjalnych oraz wyższych kursów seminarjów nauczycielskich.

Poranek ku czci Henryka Sienkiewicza.

Koło T. S. L. im. Stefana Żeromskiego we Lwowie z siedzibą na Bogdanówce urządza dnia 15 listopada 1931 w Teatrze Wielkim o godzinie 12 w południe uroczysty poranek ku czci H. Sienkiewicza w 15-to-letnią rocznicę jego zgonu.

Aby umożliwić zamiejscowej młodzieży i szkołom korzystanie z tej uroczystości, Rozgłośnia Polskiego Radja we Lwowie transmitować będzie przebieg poranku. Wskazanem więc jest, ażeby Dyrekcje szkół, w których jest radjo, zgromadziły na tę godzinę młodzież przed radjo, aby wzięła również i ona żywy udział w hołdzie, jaki składa naród nieśmiertelnemu swemu powieściopisarzowi-poecie.

Program:

1. Loebl Czesław: Kantata na cześć H. Sienkiewicza (słowa dra Gawlika) — odśpiewa chór Hejnał.

2. Przemówienie o H. Sienkiewiczu — wygłosi dyr. P. K. N. Artur Kopacz.

3. Sołtys M.: Śluby J. Kazimierza (wyjątek) — odegra orkiestra 19. P. P.

4. O Trylogji H. Siekiewicza, odczyt — wygłosi wicepr. dr. Albin Gawlik.

5. Gorczycki: Gaude Mater Polonia — odśpiewa chór Hejnał.

6. Gounod: Ave Maria — odśpiewa p. Sternal, sopran, prof. Konserwatorjum.

7. Orkiestra 19. P. P.

8. Żukowski: Na Sybir — odśpiewa p. Kapuściński, tenor operowy.

9. a) Lachman: Sztandary Polskie na Kremlu, b) W. Walewski: Hymn na cześć Lwowa — odśpiewa chór Hejnał.

Chóry mieszane pod batutą p. Wł. Plenia, orkiestra pod batutą p. kap. Knysaka.

Książki, czasopisma.

Nowe prace naukowe z zakresu klimatologji.

W czasopiśmie Polskiego Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika „Kosmos" ukazał się szereg prac naukowych z dziedziny klimatologji[1]). Badania te obejmują różne rejony geograficzne jak n. p.: Nową Zelandję, Filipiny, Japonję, Chiny, Indochiny, Ocean Spokojny, Australję i Amerykę Południową.

Autor tych prac, dr. Stanisław Zych, wykazał między innemi:

1) zachodzącą zmienność klimatu już w okresie dziesięcioletnim (1910—1919);

2) związek między różnemi elementami meteorologicznemi w wahaniach klimatycznych;

3) zależność wahań klimatycznych nie od regjonalnego zróżnicowania klimatu, lecz od ogólnej cyrkulacji atmosfery;

4) równoczesność wahań w różnych regjonach geograficznych, pozornie zupełnie niekorespondujących ze sobą jak n. p.: Alaska, Kanał Panamski, Peru i t. d.

---

[1]) H. Artowski i St. Zych „Wahania temperatury w latach 1910—1919 na obszarze Filipin", Kosmos 1924.

H. Artowski i St. Zych „O wahaniach temperatury na Nowej Zelandji w latach 1910—1919", Kosmos 1925.

St. Zych, „O wahaniach temperatury na obszarze Japonji, Chin i Indochin w latach 1910—1919", Kosmos 1927.

St. Zych, „Wahania temperatury na obszarze Pacyfiku i Australji w latach 1910—1919", Kosmos 1929.

St. Zych i M. Czerniewicz „Wachania temperatury w Ameryce Południowej w latach 1910—1919", Kosmos 1930.

Poza zagadnieniami, związanemi z wahaniami klimatycznemi, są tam też poruszane dociekania z klimatologji regjonalnej. I tak np. w pracy „Wahania temperatury na obszarze Filipin" jest podany bardzo pouczający przykład, jak czasami na bardzo małych odległościach może zachodzić zupełne odwrócenie zjawisk klimatycznych (w tym przypadku opadu atmosferycznego). W następnej pracy St. Zycha i M. Czerniewicza „Wahania temperatury w Ameryce Południowej w latach 1910—1919" mamy bardzo instruktywne wykresy przebiegu rocznego temperatury (rys. 2, 3, 4), które wykazują wyraźne występowanie nieciągłości, a nawet przesunięcia w rocznym przebiegu temperatury. W pracy „Wahania temperatury na obszarze Pacyfiku" uwypukla się zarazem i zagadnienie, związane ściśle ze zjawiskami gospodarczemi. Autor wykazał, jak na poczynionych obserwacjach meteorologicznych jednej stacji można przewidzieć naprzód, jaki będzie mniej więcej przebieg elementów meteorologicznych na prawie całym tak dużym obszarze jak Australja.

Sama treść tych prac wprawdzie nie odpowiada poziomowi umysłowemu ucznia szkoły średniej, lecz umiejętnie zeksploatowana przez nauczyciela stać się może doskonałem uzupełnieniem literatury, a przedewszystkiem źródłem szeregu dat statystycznych przy nauczaniu klimatologji w klasie VI gimn. Zawarte daty dotyczą średnich temperatur, opadów i kierunków wiatrów za okres dziesięcioletni 1910—1919. Szereg bardzo instruktywnych mapek i wykresów uzupełnia te studja.

Prócz wspomnianych prac ukazało się jeszcze w „Kosmosie" kilka innych, dotyczących stopnia geotermicznego: St. Zych i A. Tabor „Wyniki pomiarów geotermicznych w szybie Tesp IV w Kałuszu" Kosmos 1927; St. Zych „Temperatury wgłębne w szybie Stebnik 1", Kosmos 1929 i St. Zych „Pomiary temperatur w głębokim szybie Ciechocinka", Kosmos 1930.

Prace te nadają się do omówienia z uczniami kl. VI. gimn. na posiedzeniach szkolnych kółek geograficznych, a nawet na lekturę domową. Liczne daty statystyczne i wykresy unaoczniają uczniowi, jak temperatura wnętrza ziemi jest zależna od tektoniki i stratygrafji, jak też przy pomocy określeń temperatury wgłębnej można wnioskować o budowie geologicznej danego obszaru.

Dr. W. Przepiórski.

Nowe wydanie podręcznika „Higjeny Szkolnej".

Z dniem 1 listopada r. b. zacznie wychodzić nakładem firmy „M. Arct" w Warszawie w zeszytach miesięcznych zbiorowy podręcznik p. t. „Higjena Szkolna".

Dzieło to jest przeznaczone dla kierowników szkół, nauczycieli i lekarzy szkolnych. Pierwsze wydanie zostało polecone do bibljotek i czytelń szkolnych przez Ministerstwo i nagrodzone na konkursie im. Piramowicza przez Warszawskie Towarzystwo Lekarskie. Wydanie drugie będzie znacznie rozszerzone i bogato ilustrowane.

Redaktorem dzieła jest naczelny wizytator higjeny szkolnej w Ministerstwie dr. Stanisław Kopczyński, a współpracownikami jego są znani specjaliści w poszczególnych dziedzinach tej ważnej gałęzi wiedzy.

Wydawnictwo zasługuje na gorące polecenie do wszystkich bibljotek szkolnych. Warunki ulgowe prenumeraty do dn. 1-go listopada: w przedpłacie tylko zł 45, całość dla wpłacających tę sumę przed 1. listopada 1931 r. zł 50, dla zamawiających przed 1. listopada i wpłacających zł 30 przy zamówieniu, zł 20 zaś przed 1. stycznia 1932 r.

Z zagadnień wychowawczych.

Nakładem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego wyszła z druku książka p. t. „Z zagadnień wychowawczych", na którą złożyły się referaty wygłaszane na konferencji dyrektorów szkół okręgu szkolnego łódzkiego w roku szkolnym 1930/31.

W referatach tych zostały poruszone ważne i aktualne zagadnienia wychowawcze z życia i pracy szkolnej, obchodzące każdego wychowawcę i nauczyciela.

Aby umożliwić pp. Wychowawcom (czyniom) i Nauczycielom (kom) zapoznanie się z treścią tej książki, ustalono cenę możliwie najniższą a mianowicie 6 zł za egzemplarz.

Zamówienia na książki przyjmuje Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego (Administracja Dziennika Urzędowego) w Łodzi, ul. Piotrkowska Nr. 104.

Należność należy wpłacać do P. K. O. na konto Rady Szkolnej Okręgowej Łódzkiej Nr. 65312.

A. M. Rusiecki i A. Zarzecki. Matematyka.

Podręcznik dla uczniów szkoły powszechnej. Oddział IV. Nakład Księgarni św. Wojciecha w Poznaniu. 1931.

Podręcznik zawiera materjał naukowy zgodny z obecnie obowiązującym programem nauczania w szkole powszechnej.

Metodyczne opracowanie jest dostosowane do psychologji wieku uczniów, a urozmaicony dobór materjału wzbudza zainteresowanie dzieci i daje rzetelną wiedzę.

Tematy do zadań czerpane są z życia polskiego. Trudniejsze pojęcia nietylko z dziedziny matematyki, ale i z innych dziedzin, są objaśnione w sposób przystępny.

Rękopis podręcznika uzyskał aprobatę wstępną Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w czerwcu b. r.

Nauka solfeża.

Nr. O. 1493/31. Ministerstwo W. R. i O. P. rozp. z dnia 27 sierpnia 1931 r. Nr. II. 18250/31 uznało książkę p t.: Kucij M. Nauka solfeża osnowana na narodnich piśniach. Druha czastyna. Stanisławów. Nkł. Kooperatywy Narodnij Bazar i Ukraińska Kniharnia, 1930, za dozwoloną do użytku szkolnego jako książkę pomocniczą dla nauczycieli szkół powszechnych z ruskim językiem nauczania.

Zrąb.

Kwartalnik poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego. Rok 1930. Tom 1, 2, 3, 4. Rok 1931. Tom 5, 6—7.

Najbardziej aktualnem zagadnieniem naukowej literatury pedagogicznej polskiej są sprawy ideologji wychowawczej a w szczególności naszego ideału wychowawczego. Piśmiennictwo pedagogiczne ostatnich dwóch lat bardzo żywo się tem zajmuje i roztrząsając problemy poszczególnych kierunków wychowawczych, propaguje ideał wychowania obywatelsko-państwowego. Wyrazem tego zainteresowania są liczne rozprawy i artykuły na powyższe tematy w prasie pedagogicznej, oraz powstanie specjalnego czasopisma wyłącznie temu zagadnieniu poświęconego. Czasopismem tem jest kwartalnik „Zrąb“, wychodzący w Warszawie od r. 1930. Dotychczas wyszły w r. 1930 nry: 1, 2, 3, 4, i w r. 1931 nry 5, 6—7. Nie mogąc wchodzić z braku miejsca w szczegółowe omówienie poruszonych tamże zagadnień, ograniczyć się wypada tylko do wymienienia najważniejszych. I tak sprawę ideału wychowawczego omawiają artykuły Janusza Jędrzejewicza, obecnego ministra oświaty p. t. „Współczesne zagadnienie wychowawcze“ nr. 1. i „Wychowanie Państwowe“ nr. 3., Jerzego Ostrowskiego p. t. „Fundamenty ideologji i próba analizy“, Józefa Konrada Targowskiego p. t. „Wychowanie państwowe w Polsce wczoraj i dziś“, oraz Dr. Hanny Pohoskiej p. t. „W walce o nową Polskę“. Sprawie wychowania obywatelskiego przez poszczególne przedmioty nauczania poświęcone są artykuły następujące: Kazimierz Kosinski: „Wychowanie obywatelskie a nauka historji literatury w szkole średniej“ nr. 2., Adam Skwarczyński: „Wyspiański — dla Polski dzisiejszej“ nr. 1., H. Mrozowska: „Wychowanie obywatelskie a nauczanie historji“ nr. 3., Michał Kreczmar: „Nauczanie historji starożytnej z punktu widzenia obywatelskiego i państwowego“ nr. 6—7, Dr. Andrzej Zand: Wychowanie obywatelskie a Nauka o Polsce Współczesnej“ nr. 6—7, Stanisław Arnold: „Teoretyczne podstawy nauki o Polsce współczesnej“ nr. 3., St. Baziński: „Nauczanie języków obcych jako dyscyplina wychowawcza“ nr. 3., Tadeusz Wałek-Czernecki: „Kultura klasyczna a wychowanie państwowe“ nr. 3., Al. Patkowski: „Poznanie własnej ziemi jako podstawa wychowania obywatelskiego“ nr. 3. Ponadto znajdujemy tam szereg artykułów zawierających bogaty materjał do nauki o Polsce współczesnej, omawiających problem społeczny wychowania, poświęconych sprawie organizacyj szkolnych wreszcie zagadnieniom dydaktycznym. Bardzo bogato przedstawia się dział recenzyjno-sprawozdawczy poświęcony zagadnieniom wychowania obywatelskiego w zagranicznej literaturze i prasie pedagogicznej oraz bibljografja polskich, francuskich, niemieckich, angielskich i czeskich prac dotyczących wychowania obywatelskiego. Czasopismo to winno znaleźć się w każdej szkole powszechnej czy średniej, ogólnokształcącej czy zawodowej.

Wacław Zaykowski: „Szkolne uprawy zagonkowe“.

Wydawnictwo to wyszło nakładem Towarzystwa Popierania Ogrodów Szkolnych, Warszbawa, 1931.

Dla nauczyciela, chcącego zapoczątkować ogród szkolny na wsi, a nie znającego się na ogrodnictwie, będzie to wydawnictwo elementarzem i uchroni go od częstych w praktyce niepowodzeń i niespodzianek. Bro-

szurka zawiera praktyczne wskazówki tyczące się rozmieszczenia zagonków, przygotowania gleby, wyboru nasion a nawet narzędzi i przekonywa, że nie w bogatym wyborze materjału roślinnego, lecz w sumiennie przemyślanej organizacji pracy na zagonkach leży moment dydaktyczno-wychowawczy. Nauczyciel mający inwencję zapewne dostosuje podane wskazówki do miejscowych warunków. Na szczególną uwagę zasługuje rozdział o uprawach konkursowych i organizacji pokazów, co możnaby mutatis mutandis dostosować do poziomu szkół średnich a zwłaszcza seminarjów naucz. Broszurka, pisana przez wytrawnego praktyka, winna się znaleźć w każdej szkolnej bibljotece wiejskiej. Nie zabraknie jej zapewne i w bibljotekach naszych seminarjów nauczycielskich.

Mieczysław Sygnarski: Lekcje języka światowego Esperanto.

Naukowe Koło Esperanckie w Bydgoszczy wydało podręcznik pod powyższym tytułem. Jest to pierwszy podręcznik, przeznaczony specjalnie dla młodzieży polskiej szkół średnich. Książka ukazała się na czasie, ponieważ w niektórych gimnazjach nauka Esperanta jest wprowadzona nadobowiązkowo na podstawie okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16. V. 29 nr. II. 7805/29. Cały materjał w podręczniku został ujęty w 20 lekcyj, które w ciągu roku, licząc po dwie godziny pracy w tygodniu, można z łatwością przerobić. Po upływie zatem rocznej pracy młodzież może opanować całkowicie język, tak już dziś nieodzowny w stosunkach międzynarodowych.

Rozkład materjału jest przejrzysty, teksty wszędzie przystępne, oparte przeważnie na oryginalnych pracach twórcy Esperanta Dra L. Zamenhofa, ćwiczenia zaś w dostatecznej ilości i umiejętnie zestawione. Z tego powodu na wydawnictwo powyższe zwracamy specjalną uwagę.

Różne.

Dzieci tarnobrzeskie dzieciom wileńskim.

Z inicjatywy inspektora szkolnego p. Franciszka Grodzickiego i Komitetu Rodzicielskiego odbyło się w Tarnobrzegu w dniu 21 czerwca 1931 r. Powiatowe Święto Młodzieży Szkół Powszechnych pod hasłem „dzieci tarnobrzeskie — dzieciom wileńskim". O godzinie 3-ciej po południu przy dźwiękach orkiestr szkolnych wkroczyły zastępy młodzieży na obszerny stadjom sportowy. Około 3.000 młodzieży i publiczności zapełniło stadjon. Bogaty program rozpoczęło odśpiewanie chóralne podniosłej pieśni „Pod Twoją Obronę", następnie sprawnie i bez zarzutu wykonywała młodzież poszczególnych szkół dalsze punkty programu, na który składały się produkcje chóralne, muzyczne, ćwiczenia gimnastyczne, oryginalne zabawy, tańce, korowody i ćwiczenia rytmiczne w strojach przeważnie ludowych. Rozbawioną młodzież uczęstowano obficie podwieczorkiem, poczem po odśpiewaniu pieśni patrjotycznych imprezę zakończono.

Całość wywarła na obecnych nadzwyczaj miłe wrażenie i wzbudziła prawdziwy szacunek i podziw dla czynników kierujących tą akcją.

Czysty dochód z Święta w kwocie 315 zł 58 gr wraz z listami dzieci tarnobrzeskich do dzieci wileńskich przesłał inspektorat szkolny do dyspozycji Kuratorjum Okręgu Szkolnego w Wilnie.

Bibljoteka Wojskowa Dowództwa Okręgu Korpusu Nr. VI. we Lwowie, ul. Wałowa Nr. 16, w parterze — telefon Nr. 22-18 dod.

Bibljoteka Wojskowa Dowództwa Okręgu Korpusu Nr. VI. we Lwowie, przy ul. Wałowej Nr. 16, w gmachu Komendy Placu Lwów (w parterze, wejście przez drzwi Nr. 11, otwarta jest codziennie, z wyjątkiem niedziel i świąt, w godzinach: przed południem od 9—13, po południu od 16—19 (w soboty tylko przed południem).

Z Bibljoteki Wojskowej D. O. K. VI., jako z publicznej instytucji naukowej, korzystać mogą wszyscy, którzy interesują się wiedzą wojskową i nauką o wojnie.

Bibljoteka Wojskowa D. O. K. VI. liczy przeszło 17.000 dzieł i czasopism, treści wyłącznie naukowej, ściśle wojskowej lub z innych dziedzin wiedzy, prenumeruje 60 fachowych czasopism polskich i zagranicznych, wypożycza książki na zewnątrz lub na miejscu — do czytania w wygodnie urządzonej czytelni.

Katalogi: alfabetyczny, działowy i specjalne — ułatwiają czytelnikom korzystanie z księgozbioru.

Każdego nowego czytelnika informuje kierownik bibljoteki o warunkach korzystania z księgozbioru, przyczem: 1. wojskowi, w czynnej służbie, korzystają z bibljoteki bezpłatnie, 2. cywilni za opłatą 1 zł. miesięcznie i złożeniem odpowiedniej kaucji, w razie wypożyczania książek na zewnątrz.

Z Polskiego Czerwonego Krzyża.

Komisja Główna Kół Młodzieży P. Cz. Krz. pismem okólnem nr. 6001 do Komisyj Okręgowych, Oddziałowych i Zarządów Kół Młodzieży zwróciła się z apelem zorganizowania zbiorowej i stałej pomocy koleżeńskiej dla tych wszystkich, którzy tej pomocy potrzebują. Komisja proponuje podjęcie zbiórki odzieży, bielizny, obuwia i podręczników szkolnych, wzmocnienie prowadzonej dotychczas akcji dożywiania dzieci, przez wydawanie obiadów w domach prywatnych (u członków Kół) stale lub w oznaczonej kolejności oraz obmyślenie sposobów zdobycia opału na zimę. Komisja nie wątpi, że młodzież szkolna, rozumiejąca i współczująca niedoli ludzkiej, chętnie zajmie się stałą akcją pomocy dla swych kolegów i koleżanek. Śpieszyć się należy chętnie z radą, dobrem słowem i skuteczną pomocą.

Dyrekcje i Kierownictwa szkół poprą niewątpliwie dobroczynną akcję Komisji Gł. P. C. K.

Nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych Kuratorjum Okręgu Szkolnego Lwowskiego.

Odbito w drukarni i litografji Piller-Neumanna we Lwowie, ul. Łyczakowska l. 3.